

EPOHA ZDRAVLJA

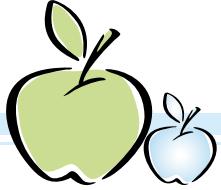

BROJ 14 GODINA V ZAGREB, LIPANJ 2009.

HRVATSKA MREŽA ZDRAVIH GRADOVA

Zdravlje i pravičnost

Zdravlje i pravičnost u svim lokalnim politikama

Nakon dvadeset godina postojanja, uspješnost projekta Zdravi grad Europskog ureda Svjetske zdravstvene organizacije potvrđena je njegovim nastavkom u petoj fazi. Od 18. do 20. lipnja 2009. u Viana do Castelo u Portugalu održana je Prva poslovna konferencija V. faze projekta. Ne bih rekla slučajno. Viana je srednje veliki grad s pedesetak tisuća stanovnika koji, razapet između svoje dalje (ribarske i trgovačke) i bliže (luka i brodogradnja) prošlosti, traga za novom budućnosti. Tako su, kazala bih, baš u pravom okruženju, pred gradove i nacionalne mreže postavljeni novi izazovi strateškog i operativnog planiranja za zdravlje za sljedećih pet godina. Tri »kor« teme predstavljene sudionicima Konferencije, razvoj okruženja koje omogućava brigu i podršku, zdravi život i zdravo urbano okruženje i dizajn, nadsvo-

dene su društvenim odrednicama zdravlja radi potrebe da se pravičnost ugradи u sve lokalne politike. Podučeni svjetskom gospodarskom krizom i svjesni dometa neoliberalne politike, u današnjem se trenutku, svi sektori društva sve više okreću zdravlju i blagostanju kao svojim temeljnim vrijednostima. Profesor Michael Marmot u izvještaju globalne komisije za nejednakosti pokazateljima dokazuje da je »Socijalna pravda postala pitanje života i smrti«. Odabrane teme pete faze su povezane, međuzavisne i oslonjene jedna na drugu.

Vodeća misao Zagrebačke deklaracije, usvojene u listopadu prošle godine na završnoj Konferenciji četvrte faze projekta Zdravi grad, prihvaćene do sada u više od sedamdeset Europskih gradova, glasi: »Zdravi grad prije svega treba biti grad za sve svoje stanovnike, inkluzivan, suportivan, socijalno

osjetljiv i sposoban odgovoriti na različite potrebe i očekivanja svojih građana«. Ta je misao temeljna postavka »kor« teme broj jedan – razvoja okruženja koje omogućava brigu i podršku. Područja aktivnosti unutar prve teme jesu i bit će tijekom sljedećih pet godina, podrška mladim obiteljima i ulaganje u rani razvoj djece, gradovi prijatelji starijih sugrađana, socijalno uključivanje, razumijevanje različitosti i tolerancija prema migrantima i pripadnicima etničkih zajednica, promicanje aktivnog građanstva, demokratske prakse sudjelovanja građana i razvoja zajednice, razvoj pristupačnih i kvalitetnih socijalnih i zdravstvenih usluga primjerenoj potrebama građana, programi jačanja vještina zdravstvene pismenosti populacije. »Zdravi gradovi osiguravaju uvjete i stvaraju mogućnosti za zdravi život svojih građana« misao je vodilja »kor« teme broj dva. Ključni

izazovi koji se pritom navode su sprečavanje nezaraznih bolesti i jačanje kapaciteta lokalnog sustava zdravstva, posebice javnozdravstvene i djelatnosti primarne zdravstvene zaštite, kako bi mogle raditi na sprečavanju, ranom otkrivanju i adekvatnom liječenju kardiovaskularnih, malignih i respiratornih bolesti te bolesti vezanih uz prekomjerno pjenjenje. Potprojekti ove teme su gradovi bez duhanskog dima, programi prevencije pjenja i ovisnosti, unapređenje tjelesne aktivnosti građana (aktivni gradovi), zdrava hrana i prehrana, sprečavanje povreda i nasilja, zdrava mjesta gdje ljudi žive, rade ili se školjuju (zdrave škole, sveučilišta, zdrave radne organizacije, zdravo susjedstvo) te sreća i blagostanje.

»Zdravi grad je onaj koji nudi izgrađeni prostor (fizičko okruženje) koji podržava zdravlje – omogućava mobilnost, rekreaciju, sigurnost i socijalnu interakciju te daje osjećaj ponosa i kulturnog identiteta svojim stanovnicima«, misao je vodilja treće »kor« teme. Njezini su potprojekti zdravo urbano planiranje, stanovanje i urbana regeneracija, zdravi transport, pripremljenost za klimatske promjene i izvanredna stanja u javnom zdravstvu, sigurnost, smanjenje izloženosti buci i zagađenju, zdravi urbani dizajn te kreativnost i životnost prostora.

Zdravstvena pismenost populacije nalazi se u »srcu« pete faze projekta. Pismenost čini zbir vještina čitanja, pisanja i slušanja potrebnih pojedincu da razvije svoj cijelokupni potencijal i, u krajnjoj liniji, potencijal društva. Zdravstvena pismenost predstavlja kapacitet primanja, interpreta-

cije i razumijevanja temeljnih informacija vezanih uza zdravlje i zdravstvenu zaštitu i sposobnost njihova korištenja s ciljem unapređenja (vlastitog, ali i zdravlja drugih, prije svega djece i članova obitelji) zdravlja i blagostanja.

U brojkama, na Konferenciji je sudjelovalo 307 delegata iz 29 europskih zemalja koji su predstavljali 114 gradova i 17 nacionalnih mreža. Da bi postali članovi Europske

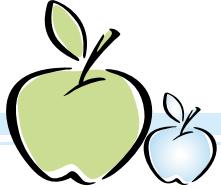
mreže zdravih gradova Svjetske zdravstvene organizacije, kao i u ranijim fazama, gradovi prolaze sistem akreditacije. Do sada je 17 gradova, među njima i naša Rijeka (čestitamo!) dobilo akreditaciju za V. fazu, a sedamdesetak poslalo gradonačelnikovo pismo namjere o pridruživanju projektu. Akreditaciju će također ponovo proći i nacionalne mreže pa tako i naša, Hrvatska mreža zdravih gradova.

U tri dana intenzivnog rada čuli smo niz kvalitetnih uvodnih predavanja vezanih uz »kor« teme V. faze, održan je cijeli set edukacijskih radionica na temu smanjivanja nedjeljnosti u zdravlju, zdravog urbanog planiranja i zdravstvene pismenosti, no najveće su zanimanje pobudile radionice uspješnog rukovođenja projektom Zdravi grad. Desetak najuspješnijih projektnih gradova IV. faze i pet nacionalnih mreža zdravih gradova (među njima i naša) pozvano je da unutar tih radionica predstavi svoje iskustvo te, na vlastitom modelu, prikaže kako se to lokalno, kroz međusektorsku suradnju, uključivanje građana i rukovođenje projektima, razvija liderstvo za zdravlje.

Naši su domaćini posebno pozorno pripremili popratna društvena događanja od kojih me se, životnom radošću i bliskom povezanosti s vlastitom prošlosti, narodnim nošnjama i muzikom, najviše dojmio lokalni sajam. Zahvaljujući fotografijama doktora Slavka Antolića iz zagrebačkog projektnog tima, drago mi ja da vama, uz riječi i slikom možemo prenijeti dio kolorita sjevernog Portugala.

Selma Šogorić
ssogoric@ssnz.hr

II. faza programa »Rukovođenje i upravljanje za zdravlje – Zdrave županije«

Proces decentralizacije predstavlja veliki izazov za lokalni i regionalni menadžment. On s jedne strane otvara mogućnost povećanja učinkovitosti rukovođenja zdravljem (kroz bolje prepoznavanje i zadovoljavanje zdravstvenih potreba stanovništva), a s druge zahtijeva uvođenje novih oblika povezivanja i rada (horizontalna i vertikalna međusektorska suradnja, rukovođenje mrežama). Vodeći je izazov Druge faze programa pružiti pomoći županijama i njihovim projektnim timovima u provedbi (implementaciji) Županijskog plana za zdravje. Kroz proces implementacije Plana za zdravje županije će, u sljedećih pet

godina, još više ojačati svoj javnozdravstveni i upravljački kapacitet, unaprijediti suradnju s jedinicama lokalne samouprave, institucijama (kojima su osnivači) i organizacijama društvenog sektora (prosvjete, zdravstva, socijalne skrbi) i civilnog, nevladinog sektora te koordinirati aktivnostima okrenutima promicanju zdravlja i blagostanja svih svojih stanovnika.

Program »Rukovođenje i upravljanje za zdravlje« (Zdrave županije) počeo je u proljeće 2002. godine kao partnerski projekt Ministarstva zdravstva, Ministarstva rada i socijalne skrbi, Županija i Škole narodnog zdravlja »Andrija Štampar«, a cilj mu je bio

pomoći tijelima lokalne uprave i samouprave u procesu decentralizacije sustava zdravstva i socijalne skrbi. S promjenom na čelu Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi te zaustavljanjem procesa decentralizacije projekt se od 2004. godine nastavio odvijati, kroz programsко partnerstvo, u okviru rada Hrvatske mreže zdravih gradova.

U periodu od 2002. do 2005. godine u Prvu (edukacijsku) fazu Programa bilo je uključeno 15 županija i Grad Zagreb (s dvjestotinjak sudionika). Radi iskazanog interesa Zadarske, Šibensko-kninske i Požeško-slavonske županije od siječnja do lipnja 2007. godine provedena je edukacija šeste kohorte župa-

nija, a od rujna 2008. do siječnja 2009. i edukacija sedme, posljednje kohorte županija (Županija koprivničko-križevačka i Karlovачka).

Tijekom procesa edukacije u Prvoj fazi programa, županijski su timovi izradili Županijske slike zdravlja i Strateške okvire Županijskih planova za zdravlje. Iza provedene evaluacije 2006. godine, tijekom 2007., kroz seriju sastanaka, dogovoren su ciljevi i sadržaj druge (implementacijske) faze programa »Rukovođenje i upravljanje za zdravlje«. Preduvjet ulaska županija u Drugu (implementacijsku) fazu programa je dovršavanje Županijskog plana za zdravlje (dugoročnog i kratkoročnog), njegovo usvajanje na županijskoj Skupštini, imenovanje županijskog koordinatora i županijskog tima za implementaciju Plana za zdravlje te osiguravanje resursa za nastavak projekta. Novim Zakonom o zdravstvenoj zaštiti usvojenim krajem 2008. godine naši sedmogodišnji naporci su nagrađeni jer su Savjeti za zdravje te jednogodišnji i trogodišnji Planovi za zdravlje postali zakonska obaveza županijske razine upravljanja.

Tijekom 2006. i 2007. godine aktivnosti Programa »Rukovođenje i upravljanje za zdravlje« bile su usmjerenе prema: edukaciji voditelja županijskih timova i edukaciji i okupljanju županijskih tematskih podgrupa formiranih oko od županija najčešće odbaranih prioriteta kao, npr. Razvoj sveobuhvatne politike skrbi o starima na županijskoj razini, Istraživanje uzroka i posljedica ranog pijenja mladih, Unapređenje kvalitete rada u sustavu zdravstva, Unapređenje duševnog zdravlja, Kardiovaskularno zdravlje. Za županije koje još nemaju izrađen Plan za zdravlje organizirane su edukacijske radionice – podrške u izradi Plana za zdravlje.

U ožujku 2008. godine, pokretanjem novog ciklusa edukacijskih modula, započela je edukacija županija u Drugoj fazi programa. Ovaj drugi set edukacijskih modula polaznicima omogućava stjecanje znanja i vještina iz područja strateškog planiranja i rukovođenja, rukovođenja promjenom i rukovođenja mrežama. Kroz edukaciju istovremeno prolaze po tri županijska tima koje čini 10 do 15 osoba po županiji, predstavnika političke i upravne komponente (županijsko/gradsko poglavarstvo, županijski upravni odjeli), tehničke komponente (županijski Zavod za javno zdravstvo, Centar za socijalni rad, Dom zdravlja, bolnica i drugi) te predstavnici zajednice (nevladinog i društvenog sektora, medija). Uz mentorski tim, nastavnike sa Škole narodnog zdravlja »Andrija Štampar«, Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu nastavu vode treneri konzultantske tvrtke ADIZES Southeast Europe (eksperti u edukaciji poslovnog, profitnog sektora). Osim nacionalnih partnera, Škole narodnog zdravlja, Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi RH i županija, institucija par-

tner u provođenju ovog projekta je i Centar za kontrolu i prevenciju bolesti iz Atlante, SAD.

U periodu od 2008. do 2011. svaka kohorta (grupa od po tri) županija prolazit će tijekom šest mjeseci kroz period intenzivne edukacije, kroz 4 modula tijekom produženog vikenda (srijeda – subota). U prekidima između modula, polaznici će u timu raditi na izradi vlastitog županijskog projekta (tzv. »domaća zadaća«).

I. modul »Vizija, misija i rukovođenje promjenama« pojasnit će temeljne pojmove strateškog rukovođenja, pojam vizije, misije, planiranja i upravljanja promjenama te objasniti razlog ovakve organizacije timova. Za »domaću zadaću« timovi trebaju izraditi tzv. inventar resursa. Uz utvrđivanje i opis sadašnjeg stanja (0 točke programa) timovi trebaju sačiniti inventar svega čime raspoložaju u implementaciji Plana za zdravlje, po putima i infrastrukture projekta na koju se mogu osloniti, obnašanih funkcija (naučene i uvedene procedure i postupci), raspoloživih resursa (partneri – ljudi, institucije, organizacije, vrijeme, novac)... upravnih vijeća, decentraliziranih sredstava itd.

II. modul »Strategije, ciljevi, partnerstvo za zdravlje« detaljnije će pojasniti strateško rukovođenje kroz konkretizaciju ciljeva i usklađivanje sustava te dati vještine institucijskog menadžmenta. Druga je »domaća zadaća« timova izraditi viziju i misiju županijskog (i cjelokupnog Hrvatskog) projekta.

III. modul »Proces promjene – rukovođenje promjenom« će pomoći u definiranju strukture koja podržava provođenje strategije (otpori, prepreke, rješavanje problema,

predviđanje ishoda, komunikacija, motivacija). Iza ovog modula timovi imaju dvije »domaće zadaće«, trebaju postaviti strateške ciljeve i razraditi ih u konkretizirane te pripremiti i održati Partnersku konferenciju. Tijekom Partnerske konferencije županijski timovi trebaju dogovoriti i strukturirati svoje odnose s ključnim partnerima (definiranje djelokruga, nadležnosti i odgovornosti, reguliranje odnosa) u implementaciji županijskog Plana za zdravlje.

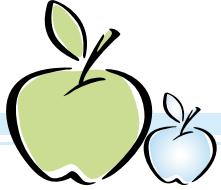
IV. modul »Razvoj karte puta«, kontrola implementacije strategije, pomoći će u stvaranju jasne i detaljne »karte puta« (planiranje i provedba promjena i pojašnjavanje odgovornosti), utvrđivanju načina praćenja napretka i evaluacije učinka. Od završetka nastave četvrtog modula do ispita članovi tima rade na pisaru Poslovnnog plana (ili u prijevodu Plana za implementaciju »Plana za zdravlje«).

U rujnu 2008. godine edukaciju Druge faze projekta dovršila je prva kohorta županija (Istarska, Primorsko-goranska i Međimurska), a u ožujku 2009. druga kohorta (Krapinsko-zagorska, Zagrebačka i Zadarska). Kombiniranim primjenom edukacijskih tehniku, modela i filozofije poduzetničkog, profitnog sektora i društvenog, neprofitnog sektora, kroz ovaj set modula, kod članova županijskih timova razvit ćemo vještine »društvenog poduzetništva«, umrežavanja i povezivanja, osiguravanja i svršishodnog korištenja te u konačnici kvalitetnog upravljanja resursima za zdravlje u lokalnoj zajednici.

Selma Šogorić

ssogoric@snz.hr

Rijeka u V. fazi projekta

Grad Rijeka i projekt Rijeka – zdravi grad pristupili su, kao jedini hrvatski predstavnici, V. fazi projekta Zdravi grad, odnosno Europskoj mreži zdravih gradova Svjetske zdravstvene organizacije, u kojoj će djelovati od 2009. do 2013. godine. Europska mreža zdravih gradova okuplja najbolje nacionalne predstavnike projekta, a među devedesetak odabranih gradova je od 1998. godine i Rijeka. Svakih pet godina kriteriji za pristup ili obnovu članstva u Europskoj mreži se mijenjaju i prilagođavaju novim uvjetima djelovanja, vrlo su strogi i nije ih lako zadovoljiti.

U IV. fazi, u kojoj je Rijeka djelovala od travnja 2005. godine, prioriteti su bili promicanje zdravog starenja, zdravo urbanističko planiranje, tjelesne aktivnosti i aktivan život te uvođenje metode procjene utjecaja različitih programa, projekata i akcija na zdravlje građana. Rijeka – zdravi grad posebno se bavio pitanjima zdravog starenja.

Uz provedbu programskih zadataka, Rijeka je uredno ispunjavala i druge obaveze, put sudsjeđovanja na poslovnim sastancima, na treninzima tematskih grupa i osiguranja tehničkih, administrativnih i finansijskih uvjeta za uspješnu provedbu IV. faze. U prosincu 2007. godine Rijeka je bila domaćin dvodnevнog poslovnog sastanka Podmreže

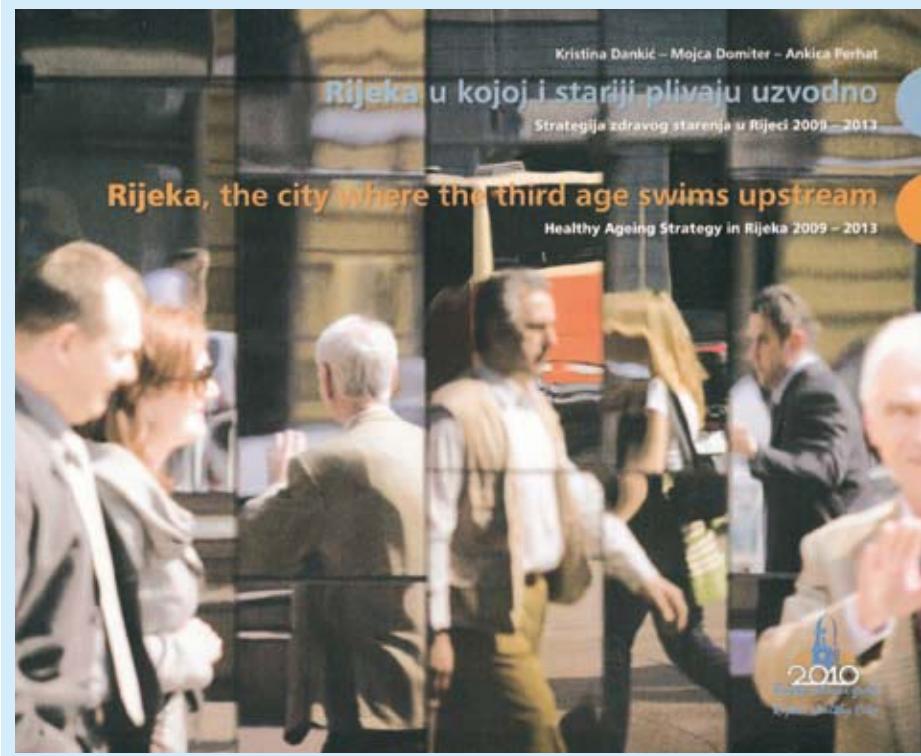
za zdravo starenje, na kojem su sudjelovali predstavnici petnaest zemalja koje su ovaj prioritet uvrstile u svoje programe djelovanja. Projekt Rijeka – zdravi grad promovirao se i nizom tiskanih materijala, publikacija, tiskovnih konferencija i okruglih stolova.

Najvažniji su rezultati u petogodišnjem djelovanju u okviru IV. faze otvaranje četiri nova umirovljenička kluba za starije osobe, u Podvežici, Drenovi, Krimi i Trsatu, provedba projekta Vježbanje za poboljšanje psihofizičkog zdravlja kod osoba srednje i starije životne dobi, s više od petsto sudionika, osiguranje uvjeta za osnivanje institucionalne dnevne skrbi za starije osobe, proširenje kapaciteta za trajni institucionalni smještaj osoba starije životne dobi, projekt Riječke šetnice, izdavanje publikacija 50+ u Rijeci – Starimo li zdravo u Rijeci?, koja je u rujnu 2006. promovirana u Rijeci, a prije toga na sastanku tematske grupe za zdravo starenje u Velikoj Britaniji, Ponašamo li se zdravo u Rijeci?, predstavljene u povodu Svjetskog dana srca 2007. godine, koja daje pregled najvažnijih rezultata istraživanja o učestalosti ponašanja povezanih sa zdravljem, od prehrane, tjelesnih aktivnosti i pušenja do izlaganja suncu, alkohola, korištenja lijekova i redovitih odlazaka na lječničke pretrage, te Mentalno zdravlje Riječana, objavljene u povodu Svjetskog dana men-

talnog zdravlja 2008. godine, s pokazateljima učestalosti depresivnosti, anksioznosti, usamljenosti, stresa, ali i socijalne podrške, optimizma, zadovoljstva i subjektivnog osjećaja dobrobiti u građana Rijeke.

Rijeka – zdravi grad predstavio je svoje aktivnosti na 2. hrvatskom gerontološkom kongresu, ostvario opsežnu i kvalitetnu suradnju s akademskom zajednicom, posebno s Odsjekom za psihologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, s kojim su provedena istraživanja o ponašanjima povezanim sa zdravljem, subjektivnoj percepciji tjelesnog zdravlja, o potrebama i indikatorima kvalitete života i o procjeni utjecaja institucionalne dnevne skrbi za osobe starije životne dobi, a od posebne je važnosti izrada Strategije zdravog starenja u Rijeci 2009. – 2013., koja je usmjerena na senzibiliziranje javnosti o zdravom starenju, osiguranje okoline koja podupire zdravo starenje, povećanje dostupnosti zdravstvenih i socijalnih usluga i osnaživanje osobnog i društvenog funkcioniranja osoba od pedesete godine života naviše. Glavni je cilj strategije i njenih programskih zadataka osiguranje duga, zdrava i aktivna života građanima Rijeke, kroz osiguranje uvjeta za zdravo starenje.

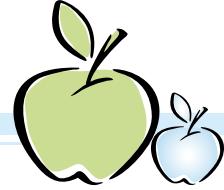
Posebno je priznanje dosezima i rezultatima u IV. fazi pokazano izborom Ankice Perhat, koordinatorice projekta Rijeka – zdravi

U Gradskoj vijećnici Grada Rijeke 7. svibnja je promovirana publikacija Rijeka u kojoj i stariji plivaju uzvodno, strategija zdravog starenja u Rijeci od 2009. do 2013. godine, autorica Kristine Dankić, Mojce Domiter i Ankice Perhat.

Strategija zdravog starenja usmjerena je na osiguranje preduvjeta za zdravo starenje, od senzibiliziranja javnosti, osiguranja okoline, povećanja dostupnosti zdravstvenih i socijalnih usluga do snaženja osobnog i društvenog funkcioniranja osoba starije životne dobi. Neke se od planiranih aktivnosti mogu brzo provesti, druge zahtijevaju opsežnije pripreme, a treće se moraju provoditi stalno. Svaka posebno treba biti unijeta u godišnje planove kako bi se ostvarila u zamišljenom opsegu i s očekivanim rezultatima. Strategija je nastala kao zajedničko djelo predstavnika političke vlasti, članova projektnog tima Rijeka – zdravi grad, zaposlenika gradske uprave i brojnih stručnjaka raznih specijalnosti.

Strategija je uobličavana od rujna 2008. godine, nakon izrade profila osoba stari-

grad i pročelnice Odjela gradske uprave za zdravstvo i socijalnu skrb za članicu Savjetodavnog odbora Europske mreže zdravih gradova u IV. fazi, što je osobno, ali i priznanje članovima projektnog tima i svima onima koji su okupljeni oko projekta Rijeka – zdravi grad od njegova početka.

Valja naglasiti i ulogu projekta Rijeka – zdravi grad unutar Hrvatske mreže zdravih gradova te važnost koju, zbog svojih uspješnih programa i uzora koji predstavlja mnogim drugim članovima HMZG i onima koji se to tek spremaju postati, s pravom obnaša.

Nakon uspješno završene IV. faze, Rijeka se pripremila za ulazak u V. fazu i pristupanje odnosno obnovu članstva u Europskoj mreži zdravih gradova. Na temelju Zagrebačke deklaracije, usvojene na Međunarodnoj konferenciji zdravih gradova održanoj u listopadu 2008. godine u Zagrebu, usvojeni su prioriteti za nastavak rada Europske mreže zdravih gradova i Europske mreže nacionalnih mreža zdravih gradova. Opći je cilj V. faze uvođenje teme zdravlja i zdravstvene jednakosti u sve lokalne politike, te pretvaranje zdravlja i zdravstvene jednakosti u dio cjelokupne korporativne kulture, a ne isključivo zdravstvenih djelatnosti. Gradovi, koji sudjeluju u V. fazi, dužni su sustavno pratiti utjecaje svojih politika i strategija na zdravlje te na zdravstvenu jednakost, socijalnu uključenost i potrebe, posebno marginaliziranih i socijalno osjetljivih skupina građana. Tri su ključna područja kojima će se gradovi baviti u V. fazi – okruženje, koje

podržava i skrbi, zdrav način života i zdrava urbana okolina i dizajn.

Sudjelovanje u V. fazi podrazumijeva političku podršku realizaciji programa, odgovarajuća materijalna sredstva i organizacijske preduvjete, a naglasak je i na međusobnom umrežavanju projektnih gradova i nacionalnih mreža koje djeluju u okviru istih ili sličnih programa.

Uz gradonačelničko pismo potpore i prihvatanje preuzimanja obaveza, nužno je i slično pismo Gradskoga vijeća, a svaki grad mora imenovati koordinatora koji osigurava potrebnu administrativnu i tehničku podršku, kao i nadzorni odbor sastavljen od političkih i izvrsnih donositelja odluka iz ključnih sektora neophodnih za ostvarivanje uvjeta V. faze. Od gradova se očekuje razvijanje partnerstva, a posebno sudjelovanje u radu Europske mreže i njenim tematskim podgrupama. Među najvažnijim je postulatima integrirano planiranje zdravlja i održivog razvoja, ali i demonstriranje napretka svakoga grada u strateškom planiranju zdravlja te ažuriranje postojećih gradskih zdravstvenih profila.

Svi bi gradovi učlanjeni u Europsku mrežu zdravih gradova morali aktivno sudjelovati i u radu svoje nacionalne mreže te raditi u najmanje jednoj tematskoj podmreži. Gradovi moraju donositi godišnje planove aktivnosti vezanih uz ključne teme i prioritete, osigurati mehanizme stalnoga praćenja (monitoringa) i vrednovanja (evaluacije) svojih aktivnosti i dostavljati godišnje izvještaje Svjetskoj zdravstvenoj organizaciji.

Na sjednici održanoj 24. veljače 2009. godine Poglavarstvo Grada Rijeke usvojilo je zaključak o prihvatanju inicijative za pristupanje Grada Rijeke projektu Europske mreže zdravih gradova u V. fazi, zadužilo Odjel gradske uprave za zdravstvo i socijalnu skrb da obavi sve potrebne formalnosti i prikupi potrebnu dokumentaciju te osigura uplatu godišnjih članarina u skladu sa zahtjevima Europskog ureda Svjetske zdravstvene organizacije i pošalje prijavu za pristupanje Grada Rijeke V. fazi Europske mreže zdravih gradova. Istodobno je prijava dostavljena na znanje i Hrvatskoj mreži zdravih gradova, čijim članom projekt Rijeka – zdravi grad nastavlja biti i ubuduće.

Nakon uspješno obavljenih priprema i prijave, 12. lipnja stigla je potvrda o pristupanju trinaest gradova V. fazi Europske mreže zdravih gradova. Uz Belfast, Cankayu, Dresden, Helsingborg, Kadikoy, Liverpool, Manchester, Rennes, Seixal, Stoke on Trent, Turku i Udine, Rijeka je tako postala punopravni članom V. faze, a svečanost pristupa održana je na poslovnom sastanku Europske mreže zdravih gradova koji je od 18. do 20. lipnja 2009. godine održan u Viana do Castelu, u Portugalu.

Ankica Perhat

Pročelnica Odjela gradske uprave za zdravstvo i socijalnu skrb Grada Rijeke
ankica.perhat@rijeka.hr

Duško Popović

popovicdj@yahoo.com

jih od pedeset godina, koje žive u Rijeci, a zatim se pristupilo definiranju njene vizije i misije te određivanju četiri glavna strateška cilja. U tom su procesu sudjelovale ključne osobe projekta Rijeka – zdravi grad.

Kao četiri glavna strateška cilja utvrđeni su senzibiliziranje javnosti o zdravom starenju, osiguranje okoline koja podupire zdravo starenje, povećanje dostupnosti zdravstvenih i socijalnih usluga te snaženje osobnog i društvenog funkciranja osoba od pedeset godina naviše.

U fazi pripreme strategije održano je i pet radionica za umirovljenike te za stručnjake raznih profila. Na spoznajama, koje su dobivene, i opsežnom radu, sačinjeni su tako sažeti profil građana Rijeke starijih od pedeset godina, Akcijski plan zdravog starenja u Rijeci 2009. godine te Strategija zdravog starenja u Rijeci od 2009. do 2013. godine.

U Rijeci živi mnogo osoba starije životne dobi, a očekivano trajanje života je 80,5 godina za žene i 74,1 za muškarce. Već petnaest godina bilježi se više umrlih nego rođenih, više odseljenih nego doseljenih stanovnika. Čak je 17% stanovnika starije ži-

votne dobi u samačkim domaćinstvima. Više od 80% stanovnika umrlih nakon šezdesete godine života umire od bolesti cirkulacijskog sustava i karcinoma. I vodeći uzrok pobola starijih od 65 godina su bolesti cirkulacijskog sustava, pa mišićno-koštanog sustava i vezivnog tkiva, dišnog, genitourinarnog sustava i bolesti oka i očnih adneksa. Dio je starijeg stanovništva sklon depresijama, anksioznosti i usamljenosti, dio je nedovoljno tjelesno aktiviran, a zanimljivo je da stariji građani Rijeke, grada na moru, rijetko koriste šešire i druga pomagala za zaštitu od sunca i ne izbjegavaju izlazak između podneva i 16 sati, kad je sunce najjače.

U Rijeci je osjetan izostanak dnevnih centara za starije, domova za trajni smještaj koji su specijalizirani za smještaj i zdravstvenu skrb, organiziranog stanovanja u apartmanima te stacionarne ustanove za terminalne bolesnike, odnosno hospicija. Na to su upozorili i građani i stručnjaci tijekom pripreme izrade strategije.

Među konkretnim zadacima i ciljevima strategije i godišnjih akcijskih planova su postavljanje infopultova za obavještavanje

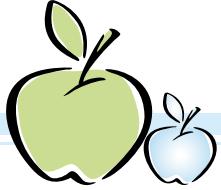
stanovništva o postojećim uslugama, jača medijska prisutnost, povećanje broja i površina pješačkih zona, parkirnih mjesta rezerviranih za starije građane, pojačanje javnoga prijevoza, izgradnja novih oblika stanovanja prilagođenih starijim sugrađanima, uklanjanje fizičkih barijera i jačanje javne rasvjete, povećanje broja sanitetskih vozila i osnivanje opće gradske bolnice, povećanje broja korisnika pomoći i njegi u kući, razviti nove oblike zdravstvenog osiguranja i jačanje volonterskih udruga i usluga koje mogu pružiti, tek su dio ove opsežne i sveobuhvatne strategije.

Konačno, u akcijskom planu za 2009. godinu nabrojano je pedesetak zadataka koje valja provesti, a njihova će realizacija najbolje pokazati koliko je strategija utemeljena i ostvariva u tom segmentu i u svojoj cijelovitosti, u svih pet godina njezina trajanja.

Dosadašnji rezultati svakako su temelj sigurne uvjerenosti da će se ciljevi i zadaci zaista ostvariti.

Duško Popović

popovicdj@yahoo.com

Zagreb – metropola zdravih gradova

Međunarodna konferencija zdravih gradova Europskog ureda Svjetske zdravstvene organizacije pod nazivom »Upravljanje gradovima za zdravlje i održivi razvoj – Zdravlje u svim lokalnim usmjerenjima« održana je u Zagrebu u HYPO EXPO XXI. centru od 15. do 18. listopada 2008. Konferencija je održana pod pokroviteljstvom Vlade Republike Hrvatske i njome je obilježeno prvih dvadeset godina djelovanja projekta Zdravi grad i Europske mreže zdravih gradova. Time je gradu domaćin, Zagrebu, ukazana velika čast jer je on (prije točno dvadeset godina) u jesen 1988. bio domaćin Prve međunarodne konferencije kojom je praktično započeo europski i svjetski pokret Zdravih gradova.

Svečano otvaranje održano je u Koncertnoj dvorani »Vatroslav Lisinski« gdje su oko osamsto sudionika Konferencije pozdravili gradonačelnik Grada Zagreba Milan Bandić, dr. Agis Tsouros, direktor Centra za urbano zdravlje Europskog ureda Svjetske zdravstvene organi-

zacija, dr. Darko Milinović, ministar zdravstva i socijalne skrbi Republike Hrvatske i Stjepan Mesić, predsjednik Republike Hrvatske.

Radni dio Konferencije, plenarne prezentacije, okrugli stolovi i paralelne radionice održane su u osam dvorana Kongresnog centra HYPO EXPO XXI. Centralne teme Konferencije kojima se bavilo više stotina sudionika iz Albanije, Australije, Austrije, Belgije, Bosne i Hercegovine, Češke, Danske, Estonije, Finske, Francuske, Grčke, Irske, Italije, Izraela, Japana, Kanade, Koreje, Latvije, Madžarske, Nizozemske, Norveške, Njemačke, Poljske, Portugala, Rusije, SAD-a, Slovenije, Španjolske, Švedske, Švicarske, Turske, Velike Britanije i Hrvatske, među kojima je bilo i više od 130 gradonačelnika, regionalnih političara i parlamentaraca, bile su integrirano planiranje zdravlja u gradskim programima, partnerstvo za poboljšanje zdravlja, pravičnost i smanjivanje nejednakosti u zdravlju, aktivna starost, utjecaj zdravog urbanog planiranja na razvoj gradova, promicanje fizičke aktivnosti i aktiv-

no življenje te socijalni marketing. Za Konferenciju je zaprimljeno više od 300 sažetaka radova iz cijelog svijeta, od toga tridesetak iz Hrvatske. Za oralnu prezentaciju je odabранo 180 radova (dvanaest hrvatskih) i nešto manje za poster prezentaciju. Radi velikog interesa i limitiranog izložbenog prostora posteri su bili prezentirani virtualno (četiri slida powerpointa na ekranu), a tiskane se materijale (na hrvatskom i službenim jezicima SZO) moglo izložiti na od organizatora postavljenim štandovima. Najviše zanimanja pobudile su plenarne prezentacije profesora Sir Michaela Marmota, predsjednika Globalne komisije Svjetske zdravstvene organizacije za društvene odrednice zdravlja, profesora Davida Vlahova, direktora Centra za urbanu epidemiologiju Medicinske akademije New York, prezentacija evaluacije postignuća projekta Zdravi gradovi profesorice Evelyn de Leeuw (Deakin University, Burwood, Australija), prezentacija o klimatskim promjenama i ulozi gradova dr. Bettine Menne (Europski ured Svjetske zdravstvene

organizacije) te prezentacija dokumenata o zdravstvenoj politici Europskog parlamenta i Vijeća Europe Antonia de Blasia, koordinatora Mađarske nacionalne mreže zdravih gradova i člana Europskog parlamenta.

Odlično su bili posjećeni i okrugli stolovi i koordinirane rasprave političara o gradskom vodstvu za zdravlje među kojima se posebnom energijom isticao okrugli stol koji je moderatorski vodio provokativni Goran Milić, novinar iz Zagreba.

Tijekom četiri dana Konferencije održano je pedesetak paralelnih radionica na kojima je prezentirano oko 180 radova sudionika Konferencije te desetak tematskih radionica o izradi zdravstvenog profila gradova, procjeni utjecaja na zdravlje, alatima za informiranje politika i odluka, međuodjelnoj suradnji za promicanje društvene integracije, zdravom starenju, zdravom urbanom planiranju i dizajnu, zdravom gradskom prijevozu, klimatskim promjenama, gradovima bez duhanskog dima, socijalnom marketingu, gradovima prilagođenim starijim i slabije pokretnim osobama, zdravstvenoj pismenosti, urbanim prostorima i djeci u gradu, prevenciji zloupotrebe droge i alkohola među mladima, sprečavanju pretilosti u djece, promicanju samostalnog življenja starijih osoba, promicanju prava ugroženih osoba te o uključivanju dioničara i građana u proces stvaranja zdravstvenih profila gradova.

U okviru Konferencije promovirana je i prva komercijalna poštanska marka posvećena dr. Andriji Štamparu te Konferenciji i dva desetogobljetnici projekta Zdravih gradova. Na Konferenciji je predstavljena i publikacija na hrvatskom i engleskom jeziku »Zagreb – zdravi grad«.

Trećeg dana Konferencije sudionicima je omogućen posjet četrnaest vanjskih lokacija u Zagrebu gdje su upoznati s primjerima dobre prakse u provedbi projekta Zagreb – zdravi grad. Između ostalog, organiziran je posjet Višeosjetilnom parku (ŠRC Jarun), Dječoj

skoj, Krapinsko-zagorskoj, Primorsko-goranskoj i Međimurskoj priznanja su uručili dr. Agis D. Tsouros, direktor Centra za urbano zdravlje Europskog ureda Svjetske zdravstvene organizacije, prof. dr. Slobodan Lang, predsjednik Hrvatske mreže zdravih gradova i doc. dr. Selma Šogorić, nacionalna koordinatorica Hrvatske mreže zdravih gradova.

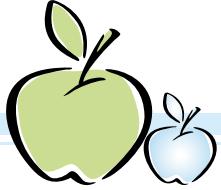
Konferencija je završena plenarnom sjednicom kojom je predsjedavao dr. Zvonimir Šostar, pročelnik Gradskog ureda za zdravstvo, rad, socijalnu zaštitu i branitelje Grada Zagreba, na kojoj je prezentirana »Zagrebačka deklaracija« koju su prvi potpisali gradonačelnik Grada Zagreba Milan Bandić i dr. Agis Tsouros, a zatim svi prisutni gradonačelnici. Deklaracija naglašava zdravljie i jednakost u zdravlju u svim lokalnim zajednicama kao svoj prioritet. Njome se Zdravi gradovi definiraju kao dinamičan pokret koji se u protekla dva desetljeća razvijao, prilagođavajući se promjenjivim socijalno-demografskim i epidemiološkim uvjetima, tehnološkom razvitku i novim znanstvenim spoznajama, kao svojevrsni javnozdravstveni laboratorij. Deklaracijom je istaknuta i važnost regionalnih i nacionalnih vlasti koje trebaju pružati potporu gradovima u ostvarivanju zadataka projekta Zdravi grad. Na kraju Konferencije podijeljene su diplome gradovima i nacionalnim mrežama aktivnim u IV. fazi projekta te najavljeni ciljevi i teme iduće, V. faze projekta Zdravi grad, koja će trajati od 2009. do 2013. godine.

Zagrebačka je Konferencija bila neponovljiva prilika za učenje i usporedbu s drugima pa smo stoga, uz Izvještaj s poslovnog sastanka HMZG-a, za vas koji niste mogli sudjelovati u njezinom radu, napisali i poseban, opsežniji Izvještaj s pregledom konferencijskih događanja (web stranice HMZG www.zdravigradovi.com.hr pod aktivnosti).

Selma Šogorić
ssogoric@snz.hr

Duško Popović
popovicdj@yahoo.com

Novi član HMZG

Grad Biograd na Moru leži na poluotoku, sa sjevera ga omeđuje luka Bošana, a južno uvala Soline. Najmanji je od tri grada Zadarske županije, iako po svom ekonomsko-turističkom značaju zauzima drugo mjesto, odmah uz bok grada Zadra.

Početkom IX. stoljeća osnivaju ga Hrvati, usporedo sa stvaranjem prvih hrvatskih kneževina. Car Konstantin Porfirogenet još

950. godine spominje današnji Biograd kao Belgradon, jedan od samo deset naseljenih gradova pokrštene Hrvatske. Što više, on je i središte županije Sidrage. U literaturi se spominje pod raznim imenima, kao Belgrad, Belgradon, Belegradon, Belgradon supra mare, Blandona, Alba maris, Alba maritima, castrum Alba, Alba civitas, Alba Julia, Jadria, Jadera Nova, Zarravecchia. Prisegnuvši oko 1000. godine vjernost mle-

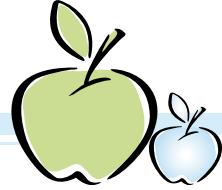
tačkom duždu, Biograd prestaje biti županijski grad, a dobiva samoupravu na čelu s priorom te se tako izjednačava s dalmatinskim romanskim gradovima. U XI. stoljeću Biograd je jedina civitas na hrvatskom katoličkom području. Upravo je tada hrvatski biskup prešao u Biograd i tako pomogao da se grad u crkvenom pogledu izjednači s gradovima Bizantske Dalmacije. Do uspostave ninske biskupije, to je jedini prelat na hrvatskom političkom području. Zato Biograd Krešimir IV. odabire 1018. godine za svoj prijestolni grad. Krešimir IV. pomaže izgradnju muškog benediktinskog samostana Sv. Ivana i ženskog Sv. Tome te im dodjeljuje imunitet i oprost od javnih davanja.

Poslije gubitka hrvatske državne samostalnosti, početkom XII. stoljeća, kada je Hrvatska pripojena Ugarskoj, prvi se hrvatsko-ugarski kralj 1102. kruni u Biogradu za Rex Hungariae, Croatiae et Dalmatiae.

Za dvjestogodišnje vladavine Arpadovića grad doživljava burne dane. Izmjenjuje se vladavina Mlečana i hrvatsko-ugarskih kraljeva, cetinskog kralja Domalda, moćnih hrvatskih feudalaca, knezova i banova bribriskih, te vranskih templara.

Kada je 1409. godine Ladislav Napuljski

prodao Dalmaciju, Biograd dolazi u posjed Venecije pod čijom vlašću ostaje do njene propasti, 1797. godine. Nakon turskih prodiranja u Dalmaciju, počevši od 1477. godine, Biograd puna dva stoljeća predstavlja poprište borbi kršćana s Turcima te postaje jedna od važnijih utvrda na ovom dijelu obale.

U XVII. stoljeću generalni mletački providur Leonardo Foscolo čini ga glavnim uporištem protiv Turaka s posadom od 300 Hrvata, na čelu sa serdarom Franjom Posedarskim i Deli-Markovićem. Nedugo nakon toga Turci se povlače iz primorskog dijela Dalmacije, a Biograd ponovno oživljava.

Nakon pada Venecije prelazi u sastav Habsburške Monarhije, do 1806. godine. Pod Francuzima je do 1814., a zatim opet pripada Habsburškoj Monarhiji sve do njenog pada 1918. kada ga okupira Italija. Ugovorom iz Rapalla 1920. godine pripaja se Jugoslaviji i značaj mu ponovno raste. Postaje općinski centar, što ostaje do raspada Jugoslavije.

Sve do osamostaljenja hrvatske države bio je

općinsko središte koje se prostiralo na 232 km², sa tri geografske cjeline, priobalne, otočne i zagorske. Kao regionalnom centru gravitiralo mu je 19 naselja, što se zadržalo do danas. Od toga je 6 priobalnih, 9 otočkih i 4 zagorska. Bivšoj općini pripadao je 41 otok od kojeg su naseljena samo tri, Pašman, Vrgada i Babac. Posebnu cjelinu čini bazen Vranskog jezera, koje je veličinom od 14 km² najveće u Hrvatskoj.

Odlukom Sabora RH 1993. godine dobio je

status grada. Sam grad Biograd ima 5600 stanovnika.

Pojoprivreda je još uvijek prva privredna grana, kako u pogledu udjela u društvenom proizvodu tako i prema broju zaposlenih. Turizam je privredna grana kojoj se posvećuje izuzetna pažnja, a osim hotela najznačajniji objekt je biogradska marina, jedna od većih u Hrvatskoj.

Od industrijskih pogona, Tvornica mreža je jedini proizvođač u svojoj branši u Hrvatskoj.

Posebno prirodno bogatstvo predstavljaju šume na oko 8000 hektara.

Zdravstvo ima dugu tradiciju u Biogradu. Ortopedska bolnica sagrađena je još 1933. godine, prvo kao banovinska opća bolnica, a od Drugog svjetskog rata do danas djeluje kao ortopedска bolnica, čiji značaj prelazi lokalne, pa i županijske okvire.

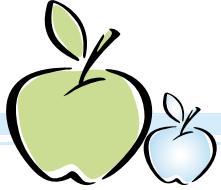
Od obrazovnih ustanova postoji središnja osnovna škola te srednjoškolski obrazovni centar s više odgojno-obrazovnih profila. Zadnjih godina dana djeluje i visoka škola. Na području kulture djeluju Pučko otvoreno učilište i Zavičajni muzej.

Tijekom Domovinskog rata Biograd je dao značajan doprinos. Već u listopadu 1991. godine osnovana je 134. brigada, a Biograd je bio jedna od rijetkih napadnutih općina koja nije izgubila ni metar svog teritorija, štoviše uspjela je obraniti i dio benkovačke općine koja obuhvaća Stankovce i Pristeg.

Ivan Čupić

Grad Biograd na Moru
ivan.cupic@zd.t-com.hr

Od parka do kampa

U sklopu manifestacije organizirana je šetnja i vožnja biciklima od Centralnog gradskog parka do Kampa sv. Dominika (iznad magistrale), a sve u cilju promicanja tjelesne aktivnosti i zdravog načina života. Okupljanje u Centralnom gradskom parku započelo je u 10 sati ujutro, uz glazbu radija BnM, dijeljenje majica s natpisom »Biograd – zdravi grad« i vode. Nakon što su se sudionici okupili, krenuli su u koloni koju su predvodili članovi Povjerenstva prema Kampu sv. Dominika, gdje su ih dočekale djelatnice Crvenog križa koje su mjerile tlak svima koji su to željeli, a najmlađe sudionike manifestacije dočekali su baloni i sokovi kako bi se okrijepili nakon šetnje. Da bi zabava bila kompletna i da nitko ne bi ostao gladan, pobrinuli su se neumorni kuhari koji su skuhali i podijelili 500 besplatnih porcija graha i 120 kg srdela s gradela, uz koje je podijeljeno i oko osamsto boca vode i sokova. Dok su se odrasli zabavljali uz hranu i priču, djeca su se okupila oko štanda na kojem su bile organizirane karaoke.

U sklopu manifestacije svi sudionici su pozvani da daju svoje prijedloge za logotip novoosnovanog Povjerenstva za provedbu programa Biograd na Moru – zdravi grad, a jedina nit vodilja im je bila oblik jabuke. Sveukupno je pristiglo više od dvadeset prijedloga, od kojih je Povjerenstvo izabralo onaj Josipa Torića, učenika 6. razreda osnovne škole. »Jutros oko osam sati sam se sjetio što bi mogao biti logotip i trebalo mi je nekih dva sata da ga nacrtam«, rekao je Josip, koji je za najbolji logotip i uloženi trud dobio na poklon bicikl!

Manifestaciji se odazvalo petstotinjak ljudi, što znači da se desetak posto stanovništva Biograda na Moru priključilo akciji promicanja tjelesne aktivnosti i zdravog načina života. Službena zabava je trajala do 15 sati, kada su posjetitelji Kampa sv. Dominika polako počeli odlaziti svojim kućama.

Zeleni okoliš

Dan planeta Zemlje, koji se obilježava 22. travnja, prigodno je obilježen i u Biogradu. Tim povodom povjerenstvo za provedbu programa Biograd – zdravi grad pokrenulo je inicijativu za akciju uređenja javnih gradskih površina.

Biograd je uključen u Hrvatsku mrežu zdravih gradova, a odabrani prioriteti su područje održiva razvoja, unapređenje okolinskoga zdravlja, zdravlje djece i mladeži te kvaliteta života starijih i invalidnih osoba te područja koja svojim radom mogu prisudnjiti ostvarivanju i razvoju programa. Povjerenstvo na čelu s predsjednikom Ljubicom Labar održalo je radni sastanak na temu zdravlja Zadarske županije te prihvatiло pet temeljnih i prioritetnih područja djelovanja.

Dan planeta Zemlje bio je prigoda da se započne s realizacijom pojedinih programa. Stoga je u suradnji s Gradom, točnije gradskom tvrtkom Bošana, Ekoudrugom,

osnovnom i srednjom školom te biogradskim dječjim vrtićem, postignut dogovor o stalnoj ili povremenoj suradnji. Očuvanje prirode i zaštita okoliša nisu nepoznate teme najmlađim Biograđanima pa će slijedom toga i oni biti uključeni u očuvanje i održavanje javnih gradskih površina, a prije svega gradskih plaža i Park Šume Soline. Prvi radni dogovor održan je u blizini gradske plaže Dražica, koja je već nekoliko godina ponosna vlasnica Plave zastave kao i zaštićena Park Šuma Soline. Sudionici sastanka usuglasili su se oko činjenice da se na planu zaštite okoliša može učiniti još više, ali da uz obvezno čišćenje i održavanje okoliša treba raditi i na edukaciji, pogotovo mlađih, kako bi se podigla svijest o nužnosti veće brige o njegovu očuvanju.

Na Dan planeta Zemlje službeno je započelo redovito predsezonsko čišćenje plaža i šume uz plaže, koje se u gradu proteže na oko dva kilometra. Prvi su na potezu bili djelatnici biogradske Šumarije i Bošane, koji su i

unatoč kišnom vremenu odradili znatan dio posla uz samu biogradsku šetnicu.

Biograd u HMZG

Na sjednici Gradskog vijeća Biograda na Moru jednoglasno je usvojena odluka o pokretanju projekta i učlanjivanju Grada Biograda na Moru u Hrvatsku mrežu zdravih gradova. Istom prilikom prihvaćena je i odluka o osnivanju Povjerenstva za provedbu programa čija je zadaća usklađivanje i usmjeravanje rada na ostvarivanju programa Biograd na Moru – zdravi grad, sukladno Statutu Hrvatske mreže zdravih gradova, kao i ostalim temeljnim dokumentima HMZG. Povjerenstvo ima predsjednika, zamjenika predsjednika te 11 članova, a imenuju se iz redova vijećnika Gradskog vijeća i udruga građana kojima su priorite-

ti primjeren, odnosno održivi razvoj grada, unapređenje okolinskog zdravlja, zdravlja djece i mladeži, invalida te unapređenje kvalitete života starijih osoba i slično. Za predsjednicu ovog povjerenstva imenovana je prim. mr. sc. dr. Ljubica Labar, a za zamjenika dipl. ing. Ivan Knez, gradonačelnik Grada Biograda na Moru.

Na sjednici su nakon toga usvojeni i prijedlozi analize stanja i sustava zaštite i spašavanja na području grada Biograda za 2008. godinu, s analizom finansijskog plana, kao i smjernice za organizaciju i razvoj sustava zaštite i spašavanja na spomenutom području za 2009. godinu s prijedlogom finansijskog plana.

Povjerenstvo održalo prvu radnu sjednicu

Predsjednica povjerenstva Ljubica Labar pozdravila je sve nazočne, a posebno goste iz županijskog tima za zdravljem, Josipa Kraljića, pročelnika županijskog Odjela za zdravstvo i socijalnu skrb te Franku Krajnović, profesoricu pedagogije i sociologije, stručnu savjetnicu u UO za zdravstvo i socijalnu skrb. Naglasila je kako je ovaj projekt u Biogradu tek u nastajanju te da je svaka suradnja i svaki savjet izkusnijih u toj domeni dobro došao. Volje da se na tom planu učini nešto više imo, a članovi Povjerenstva već su iznijeli neke od ideja koje bi se najjednostavnije dale primjeniti, no ipak je prije svega potrebno snimiti čitavo stanje u gradu i utvrditi njegove potrebe, ali i mogućnosti. Gradske vlasti dat će tom projektu podršku, a dakako i onu finansijsku u svojim okvirima, obećao je gradonačelnik Ivan Knez, zamjenik predsjednice Povjerenstva. O županijskom planu za zdravljem govorio je dr. Kraljić.

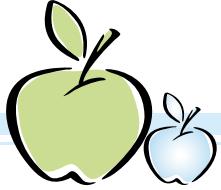
U području javnozdravstvene problematike strateško planiranje započelo je krajem 2006. godine, prihvaćanjem programa »Rukovođenje i upravljanje za zdravje u lokalnoj zajednici«. Stoga plan za zdravje ne predstavlja potpunu novinu u području strateškog planiranja, jer je još 2003. godine u »Regionalno operativnom programu Zadarske županije« detaljno analizirano pet dimenzija društveno-gospodarskog razvoja i to demografija, radna snaga i socijalna skrb, gospodarski proizvodni sustav, dostupnost, okoliš te administrativni kapacitet, na temelju čega je izrađen program mjera i aktivnosti za određeno vremensko razdoblje. Upravo ti pokazatelji bili su jedan od značajnih izvora u prikupljanju podataka važnih za utvrđivanje stanja zdravlja građana Zadarske županije. Na osnovi dostupnih statističkih podataka i rezultata ispitivanja stavova zajednice, odnosno anketiranih građana, koji su primatelji ili pružatelji nekih od javnozdravstvenih usluga provedenih tijekom 2007. godine, županijski tim za rukovođenje i upravljanje za zdravje u zajednici, izradio je i Strateški okvir plana za zdravljem.

Analizom stanja zdravljia, u kojoj su uzeti u obzir stavovi zajednice, epidemiološki podaci te procjena ozbilnosti problema i mogućnosti utjecaja na njega, došlo se do određivanja pet prioritetnih područja koja će biti podloga za planiranje dalnjih intervencija. To su problematika ovisnosti o drogama, kardiovaskularne bolesti, briga o starijima i nemoćnima, nasilje u zajednici te sportsko-rekreacijska pitanja, točnije problematika tjelesne neaktivnosti. Navedeni prioriteti mogu se nadopunjavati, ali se među njih mogu isto tako uvrstiti i neki novi, za koje se u pojedinim sredinama može ukazati potreba, rečeno je na skupu.

Stoga je pred Povjerenstvom za provedbu Programa odgovorna zadaća – uskladiti i usmjeravati rad na ostvarivanju programa sukladno Statutu Hrvatske mreže zdravih gradova kao i ostalim temeljnim dokumentima mreže.

15. travnja 2009. godine

Povijesni i kulturni značaj Grada Čazme

Grad Čazma nalazi se u sjeverozapadnom dijelu Hrvatske, u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji. Udaljen je svega 60 kilometara od Zagreba i tridesetak od središta regije Bjelovara. U njemu, na 238 četvornih kilometara, živi oko 9000 stanovnika, većina u 36 prigradskih naselja.

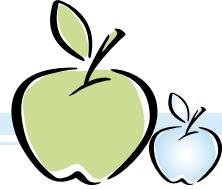
Čazma je kroz povijest zauzimala značajno mjesto, kao središte duhovnog i svjetovnog života ovoga dijela Hrvatske. Zagrebački biskup Stjepan II. odlučio je 1226. godine Čazmu učiniti pomoćnim sjedištem Zagrebačke biskupije. Prema nekim autorima, tu je svoje sjedište imao hrvatsko-slavonski herceg Koloman (brat kralja Bele IV.). Stjepan II. osniva Zborni kaptol svetoga Duha u Čazmi s dvanest kanonika te pripadajućim službama. Kaptolu je izgradio crkvu Sv. Duha, koja se nalazila unutar zidina čazmanske srednjovjekovne utvrde.

Stoljećima je Čazma, zahvaljujući razvijenom školstvu te postojanju Kaptola i djeleovanju redovničkih zajednica, bila sjedište pismenosti i kulture središnje Hrvatske. Osim toga, bila je i vrlo lijepo izgrađen grad s najsjajnije izgrađenom biskupovom palačom te drugim sakralnim i svjetovnim građevinama.

Jedina građevina koja je do suvremenog doba sačuvana, a potječe iz srednjovjekovnog, zlatnog razdoblja Čazme, velebna je crkva Sv. Marije Magdalene. Intenzivna istraživanja koja traju desetak godina dokazala su da je ta crkva građena kasnoromaničkim

stilom, u prvoj etapi do 1240. godine. Cijelu je Čazmu 1559. godine razorila turska vojska. Crkva Sv. Marije Magdalene bila je oštećena, ali i sačuvana zahvaljujući činjenici što je bila mauzolej značajnoga vojskovođe, hercega Kolomana (koji je smrtno ranjen u boju s Tatarima na rijeci Šajo, 1241. godine, dopremljen u Čazmu gdje je preminuo i pokopan u »crkvi/samostanu braće propovjednika«, u skrovitom mauzoleju). Nadgrobnu ploču hercega Kolomana našao je u crkvi polovinom 19. stoljeća Ivan Kuljević Sakcinski, koji je zabilježio i objavio njen sadržaj, ali je ploča nedugo iza toga netragom nestala.

U 17. stoljeću započeta je obnova crkve, a tijekom 18. stoljeća intenzivno se uređuje u duhu baroka. Domaći barokni umjetnici, majstori, izradili su većinu od devet današnjih oltara (prije, u srednjem vijeku u crkvi je bilo četrnaest oltara!) s glavnim oltarom posvećenim umirućoj Mariji Magdaleni. Ljepotom se u crkvi, ali i u cijeloj sjeverozapadnoj

Hrvatskoj, ističe barokna propovjedaonica. Poznate orgulje u crkvi Sv. Marije Magdalene izradene su u Beču 1768. godine. Po glazbenim značajkama ovo je iznimno vrijedan instrument, jedan od najvrijednijih u Hrvatskoj, s kućištem izgrađenim u rokoko stilu. Trenutno su u tijeku intenzivni radovi na obnovi i restauraciji crkve, nakon čega će joj se vratiti izvorni izgled.

Grad Čazma nudi pregršt turističkih sadržaja, od već spomenutih kulturnih spomenika, povijesne baštine, likovnih galerija, preko brojnih manifestacija do rekreacije u čistoj i netaknutoj prirodi.

Postoje brojni sadržaji za aktivni odmor u prirodi, poput označenih biciklističkih staza, šetnica, paintballa, balotanja, ali i odredišta za sportske i rekreativne lovce i ribolovce. Zahvaljujući upravo čistom i zdravom okolišu, krajem 2008. godine rodila se ideja o učlanjivanju Grada Čazme u Hrvatsku mrežu zdravih gradova, a odluka o tome jednoglasno je usvojena na sjednici Gradskog poglavarstva i Gradskog vijeća Grada Čazme. Od tada je provedeno niz akcija kojima se promovira ovaj projekt.

Međunarodna biciklistička ruta učrtana u turističku kartu Bjelovarsko-bilogorske županije, prolazi i čazmanskim krajem, a ove godine završeno je postavljanje oznaka za prvu lokalnu biciklističku rutu na području Grada Čazme pod nazivom »Oko Čazmanskog kaptola«, u dužini od 36 km. Zdravi način života kroz biciklizam zauzima važno mjesto u turističkoj ponudi grada. Osim toga, u okviru projekta Čazma – zdravi grad od interesa je kako Grada Čazme, tako i njegove Turističke zajednice promovirati biciklizam i raznim akcijama uključiti i potaknuti što veći broj ljudi na zdravi život kroz rekreaciju na biciklima.

Kako bi bili ugodniji ljetni dani provedeni u prirodi, Grad se svake godine pobrine i za treiranje komaraca.

Čazma je organizator najduže međunarodne atletske cestovne utrke u Hrvatskoj, od zagrebačkog do čazmanskog kaptola te nudi raznovrsne sportske terene, od teniskih, odbojkaških, nogometnih i malonogometnih, badmintonskih ili stolnoteniskih u zatvorenom prostoru.

Utrka »Od Kaptola do Kaptola« duga je preko 61 kilometar te unatoč zahtjevnoj trasi svake godine privuće stotinjak vrhunskih atletičara iz više europskih zemalja. No, ono čemu organizatori pridaju veliku pažnju upravo je promocija ovoga sporta u vrtiću i školama. Tako se već nekoliko godina u okviru ove

manifestacije održavaju sportske igre i natjecanja djece iz čazmanskog Dječjeg vrtića »Pčelica«, učenika osnovne i srednje škole iz Čazme te gostujućih škola i vrtića iz okolnih mesta. Ova natjecanja, osim velikog broja sudionika, prati i veliki broj publike, te se zaista može reći da Čazma ima sigurnu sportsku budućnost.

Koliko su djeca u čazmanskom vrtiću pravi mali sportaši dokazuje i ovogodišnji uspjeh na Olimpijskom festivalu dječjih vrtića Bjelovarsko-bilogorske županije gdje su u konkurenciji trinaest vrtića osvojili prvo mjesto u atletskim disciplinama kod djevojčica.

Osim toga, na našem području djeluje triнаest sportskih udruga koje okupljaju veliki broj djece i mladih koji postižu zapažene rezultate u Hrvatskoj.

U Gradu Čazmi se u posljednjih nekoliko godina aktivno radiло na prilagođavanju javnih objekata (škola, vrtića, Gradske tržnice, Centra za socijalnu skrb, HZZO, Doma zdravlja) osobama s invaliditetom te se kod uređenja javnih površina (gradski parkovi, nogostupi...) osobito vodi briga o gradnji u skladu s potrebama invalidnih osoba.

Svake godine iz Gradskog proračuna izdvajaju se sredstva za pomoć udrugama koje pomazuju invalidnim osobama na našem području, a ove godine posebno se ističe projekt čazmanskog Kluba za pomoć djeci s teškoćama u razvoju koji započinje sa stvaranjem preduvjeta za terapijsko jahanje u suradnji sa čazmanskim konjičkim klubom Husar.

Isto tako, s ciljem razvoja tolerancije i prihvatanja različitosti kod djece, Grad Čazma je u okviru projekta Čazma – zdravi grad, financirao troškove obrazovnog posjeta Tifloškom muzeju u Zagrebu. Posjet se sastojao od niza radionica i upoznavanja učenika osnovne škole sa svakodnevnim ži-

votom slijepih i slabovidnih osoba te drugih osoba s posebnim potrebama.

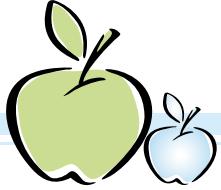
Zahvaljujući odličnoj suradnji s voditeljicom Doma zdravlja Bjelovarsko-bilogorske županije – Ispostave u Čazmi, gospodom Nedeljkom Baćanom, Grad Čazma organizira je obilježavanje Dana zdravih gradova. Građani su mogli doći na besplatnu kontrolu šećera i tlaka, za što je iskazan veliki interes. U okviru Patronažne službe velika pažnja posvećuje se zdravlju trudnica i važnosti dojenja (redovno se održavaju trudnički tečajevi te su formirane grupe za potporu dojenja). Kako zdravlje ovisi i o prehrani, u okviru obilježavanja Dana zdravih gradova ponovno su se uključili najmlađi, polaznici vrtića i škole. Osim razgovora o važnosti zdrave hrane, posebna se pažnja posvetila pripremi »zdravog« obroka. Na sreću, kako su nam rekli sami zaposlenici vrtića, djeci »zdravi« obrok nije bila novost, nego svakodnevica, jer »teta kuharica svaki dan kuha zdrav«, no osnovni cilj je razviti svijest o zdravoj hrani već od najranije dobi.

Ovim predstavljanjem Čazme kao novog člana Hrvatske mreže zdravih gradova pokušali smo pokazati bar dio aktivnosti u okviru projekta Čazma – zdravi grad. Iako smo mali grad, sa skromnim finansijskim sredstvima, želja nam je učiniti najviše što možemo za zdravlje naših sugrađana. Mnogo je još posla pred nama, no sigurni smo u uspjeh zahvaljujući zajedništvu svih ustanova i građana koji žele vidjeti Čazmu kao zdravi grad.

Elvira Babić Marković,

voditeljica pododjela za društvene djelatnosti Grada Čazme i koordinatorica projekta Čazma – zdravi grad
grad.cazma@bj.t-com.hr

Određeno pet prioriteta

Karlovačka županija se u lipnju 2008. godine uključila u Hrvatsku mrežu zdravih gradova, odnosno u program »Rukovođenje i upravljanje za zdravljem«. Odlukom Županijskog povjerenstva, na sjednici održanoj 19. lipnja 2008. godine, osnovano je Županijsko povjerenstvo za zdravljem, sastavljeno od predstavnika političke komponente (Županijsko poglavarstvo), izvršne komponente (Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb), tehničke komponente (Zavod za javno zdravstvo, Opća bolnica, Dom zdravlja, Centar za socijalnu skrb) te predstavnika zajednice (nevladine organizacije, mediji). Članovi Povjerenstva su od rujna 2008. do ožujka 2009. godine, zajedno s predstvincima Koprivničko-križevačke županije, prošli edukaciju u četiri tematska modula, a istodobno su prikupljani statistički podaci, pokazatelji zdravlja i sa zdravljem povezanih čimbenika.

U cilju utvrđivanja prioriteta provedeno je istraživanje zdravstvenih potreba stanovnika Karlovačke županije. Županijsko povjerenstvo za zdravljem krenulo je od hipoteze da se zdravstvene potrebe razlikuju na području od posebne državne skrbi, u odnosu na ostale dijelove naše županije. Anketnim upitnikom ispitano je 547 ispitanika, predstavnika različitih populacijskih skupina u zajednici. Analiza ankete pokazala je da su socijalni status, zdravstvena prosječenost, nivo zdravstvene usluge te utjecaj tjelesne aktivnosti i okoliša glavne determinante kvalitetnijeg i zdravijeg života na području Karlovačke županije. Nema značajnije razlike u rezultatima dobivenim od skupine ispitanika s područja od posebne državne skrbi i skupine ostalih. Javnozdravstveni prioriteti Karlovačke županije odabrani su kroz ispitivanje, anketom primatelja i davatelja zdravstvenih usluga na području županije, odabirom prioriteta

županijskog povjerenstva za zdravljem i konzensus konferencijom.

Konsenzusom je određeno pet javnozdravstvenih prioriteta u Karlovačkoj županiji, a to su prerano i prekomjerno pijenje kod mladih, povećan pobil i smrtnost od kardiovaskularnih bolesti, radno aktivnog stanovništva, karcinomi, briga i skrb za starije osobe te zdravstvena preventiva.

Prva, tzv. »edukacijska« faza završena je izradom Županijske slike zdravlja i Strateškog okvira županijskog plana za zdravljem i njihovim usvajanjem na sjednicama Poglavarstva i Skupštine Karlovačke županije.

Nakon održanog posla ubrzo smo imali priliku pokazati kako sve naučeno primijeniti u praksi i započeli smo rad na našim prioritetima.

Kako se u Karlovcu u travnju već tradicionalno održava Simpozij o liječenju kronične boli i kako je ovogodišnji XII. simpozij bio posvećen karcinomskoj boli, odlučili smo

tjedan održavanja simpozija obilježiti kao tjedan borbe protiv karcinoma u Karlovačkoj županiji.

S obzirom na značaj karcinoma u zdravstvenim prioritetima naše županije, uz održavanje simpozija organizirali smo u šest gradova Karlovačke županije i promotivnu akciju »Udruženi u borbi protiv raka u Karlovačkoj županiji«, od 14. do 23. travnja 2009. godine.

Tijekom akcije građanima su omogućeni razgovori sa zdravstvenim stručnjacima i članovima udruga osoba oboljelih od karcinoma. Sve žene koje se iz nekog razloga nisu odazvale na Nacionalni program ranog otkrivanja raka dojke mogle su se tijekom akcije naručiti na mamografiju, a omogućili smo i testove za rano otkrivanje raka debelog crijeva za osobe u dobi od 50 do 74 godine, te spirometriju. Akcijom smo željeli upoznati stanovnike naše županije da se najmanje jedna trećina obolijevanja od karcinoma može spriječiti, da je ranim otkrivanjem bolesti velik postotak karcinoma izlječiv i da pravilnim liječenjem možemo ukloniti bol i smanjiti patnje oboljelih.

Također smo željeli ukazati na važnost multidisciplinarnog pristupa kontrole karcinoma u zajednici, jer konačni cilj, smanjenje obolijevanja i smrtnosti od karcinoma te poboljšanje kvalitete života oboljelih, možemo postići samo ako su uključeni svi relevantni sudionici, te ako svatko odraduje svoj dio posla.

U akciju »Udruženi u borbi protiv raka u Karlovačkoj županiji« prvi smo put uspjeli u zajedničkom radu udružiti zdravstvene profesionalce, udruge civilnog društva, politiku i medije.

Tako su u akciji sudjelovale sve zdravstvene ustanove čiji je osnivač Karlovačka županija – Opća bolnica Karlovac, Opća bolnica Ogulin, Specijalna bolnica za produženo liječenje Duga Resa, šest domova zdravlja (Karlovac, Duga Resa, Ozalj, Ogulin, Slunj, Vojnić), Zavod za javno zdravstvo Karlovačke županije i Ustanova za zdravstvenu njegu u kući Karlovac, sa svojim zdravstvenim stručnjacima (liječnici, medicinske sestre, patronažne sestre, fizioterapeuti) iz različitih područja. U akciju su bile uključene i udruge pacijenata liječenih od karcinoma – Udruga žena liječenih od bolesti dojke Europa Donna »Agata« Karlovac, Udruga osoba sa stomom ILCO Karlovac i Klub laringektomiranih Karlovac. Akcija je imala veliku političku i medijsku podršku. Pokrovitelji akcije bili su Karlovačka županija, Grad Karlovac i Veleučilište Karlovac, ali su se akciji pridružili i svi gradovi domaćini. Medijski pokrovitelji akcije bili su lokalna televizija, pet lokalnih radio postaja, lokalne tjedne novine i Večernji list. U akciju je bilo uključeno oko 120 aktivnih sudionika, od toga njih 58 iz područja zdravstva.

U svim gradovima velik broj građana po-

sjetio je promotivna događanja i razgovarao sa stručnjacima i članovima udruga, a podijeljena je i velika količina promotivnog materijala.

Akcija je izuzetno dobro prihvaćena od građana, ali su i sudionici izrazili zadovoljstvo i želju da se akcija tradicionalno održava svake godine.

Uskoro će se navršiti godinu dana našeg članstva u Hrvatskoj mreži zdravih gradova i županija i nadamo se da smo uspjeli senzibilizirati javnost za problem zdravlja i ukazati da samo zajedničkim radom možemo ostvariti zajednički cilj – unapređenje zdravlja stanovnika Karlovačke županije.

Karlovačka županija nalazi se u središnjoj Hrvatskoj te je sjecište i čvorište najvažnijih prometnica koje povezuju Europu s Jadranskim obalom i graniči s dvije susjedne države, Republikom Slovenijom i Republikom Bosnom i Hercegovinom. U doticaju je i sa četiri županije, Zagrebačkom, Sisačko-moslavačkom, Primorsko-goranskom i Ličko-senjskom. Županija zauzima površinu od 3626 km², a gustoća naseljenosti je 39,1 stanovnik/km², što je manje nego u Republici Hrvatskoj (78,4 stanovnika/km²).

Prema popisu stanovništva iz 2001. godine u Karlovačkoj županiji živi 141.787 stanovnika, od čega najveći broj stanovnika (70,95 %) živi u gradovima, a 29,05 % u općinama Karlovačke županije. Udio osoba starih 65 i više godina u ukupnom stanovništvu Karlovačke županije iznosi 19,93 % (Republika

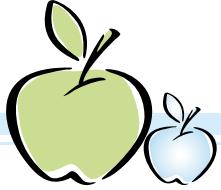
Hrvatska 15,62 %) te se Karlovačka županija ubraja među županije s najstarijim stanovništvom u Republici Hrvatskoj (odmah iza Ličko-senjske županije). Posljedica je to sve manje rođenih, a sve više umrlih osoba, što dovodi do smanjenja broja stanovnika uz progresivno stareњe stanovništva.

Administrativno je Karlovačka županija podijeljena na 5 gradova i 17 općina. Više od 65% površine županije proglašeno je područjem od posebne državne skrbi. Ratnim razaranjima bilo je zahvaćeno 70% površine županije, iza kojih je ostalo minirano 9% površine. Karlovačka županija zemljopisno je vrlo slikovita i raznovrsna. Bogatstvo riječnog sliva Save čine bistre, ribom bogate rijeke – Kupa, Korana, Mrežnica i Dobra. U županiji se ulazi značajna sredstva i napor u razvoj i proširenje turističke ponude (razvijanje ruralnog turizma, zdravstveno-rekreativnog turizma, sportskog, zimskog, lovnih i ribolovnog turizma), od čega su najznačajnije turističke aktivnosti plavarenje, veslanje i kupanje u čistim vodama, zatim skijanje, planinarenje i rekreiranje planinskim područjem, te biciklizam. Prioriteti gospodarskog razvoja temelje se na postojećim resursima, izvanrednom prometnom položaju i prirodnim prednostima, a još su uvijek nedovoljno iskorišteni.

Biserka Hranilović, dr. med.
biserka.hranilovic@ka.t-com.hr

Višnja Jović, dipl. inž. soc. rada
visnja.jovic@kazup.hr

Način života/suživota u lokalnoj zajednici

Udruga za pomoć osobama s mentalnom retardacijom Međimurske županije ove godine obilježava 40 godina kontinuiranog rada i 20. godišnjicu kluba MURA. Udruga radi po planu i programu rada usvojenom na Skupštini, koja bira članove Upravnog odbora koji su, uz predsjednicu, dr. Jadranku Hranilović, odgovorni za dosljedno provođenje donesenog plana i programa. Djelatnost Udruge znatno se proširila, ima puno posla, zadataka i obaveza. Trudimo se rješavati probleme na najbolji mogući način, prikupljati sredstva programima, projektima, donacijama i stvarati vlastite prihode. Naša je Udruga članica Hrvatskog saveza udruga za osobe s mentalnom retardacijom. Skupština Hrvatskog saveza izabrala je članove Glavnog odbora, među

kojima je i članica naše Udruge Mirjana Jocić. Glavni odbor Saveza sastaje se četiri puta godišnje, a po potrebi i više. Na sjednicama se raspravlja o aktivnostima i projektima koji se provode na državnoj razini. Naši članovi bili su sudionici mnogih projekata, poput Punčića, Bjelolasica, Orahovica, Marija Bistrice, susreti klubova, seminari i mnogi drugi. Prioritet u radu Udruge zadnjih nekoliko godina je skrb za odrasle osobe s mentalnom retardacijom te zbog toga provodi određene programe i projekte kojima, na najbolji mogući način, pokušava riješiti problem smještaja i zapošljavanja odraslih osoba s mentalnom retardacijom. Velik dio tih osoba smješten je u ustanove koje su izvan naše županije, dok je određeni dio u vlastitim ili hraniteljskim obiteljima.

Programom stanovanja uz podršku, za osobe s intelektualnim teškoćama, koji je započeo 1. srpnja 2006. godine, pokušava se riješiti taj problem. Program se provodi u suradnji s Ministarstvom zdravstva i socijalne skrbi i partnerskim odnosom s jedinicama lokalne uprave i samouprave te Centrom za socijalnu skrb Međimurske županije, a suradnjom i potporom smo vrlo zadovoljni. Na kraju provedbe programa možemo se pohvaliti osnivanjem pet stambenih zajednica i šestom u pripremi, s ukupno devetnaest stanara, uključenih u program. Moramo naglasiti da je jedna od stambenih zajednica smještena u prostor koji nam je Grad Čakovec ustupio na korištenje. Radi se o stanu na lokaciji A. G. Matoša 9, Čakovec i to je takozvana četvrta stambena zajednica.

Prva stambena zajednica također je smještena u ulici A. G. Matoša, na broju 6. Još tri stambene zajednice su na području grada Čakovca, dok je peta dislocirana u mjestu Celine, općina Podturen.

Stanari imaju vrlo dobro organiziran dan i slobodno vrijeme. S veseljem odlaze na radionice Dnevnog centra u prijepodnevnim satima, a u poslijepodnevnim posjećuju radionice za izradu plastičnih kvačica za vješalice, plivanje na Gradskim bazenima Čakovec, pa sportsko-rekreacijsku radionicu, jahanje ili skupinu za samozastupanje. Mnogi od njih pronašli su i dodatne hobije, pa posuđuju knjige iz knjižnice koje doslovno »progutaju« u nekoliko dana ili uče engleski jezik.

Cetvero stanara ima drugačije obaveze. Svako jutro Natalija, Đurdica, Tomislav i Željko ustaju puno ranije nego ostali stanari. Razlog tome je što moraju obaviti jutarnju higijenu i doručak kako bi na vrijeme stigli na posao. Među stanarima vladaju sloga i mir. Oni podupiru jedan drugog, međusobno si pomažu i zajednički se vesele i rješavaju probleme.

Dnevni centar je započeo s radom 1. srpnja 2008. godine. Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi raspisalo je, u sklopu Programa za inovacije i učenje, natječaj za Darovnicu, finansiranu od Svjetske banke, a naša udruga prijavila se na taj natječaj projektom »Pravo na život u lokalnoj zajednici« te su joj zatražena sredstva i odobrena. Projekt se provodi u partnerstvu s lokalnom upravom i samo-

upravom, Centrom za socijalnu skrb Međimurske županije i tvrtkom VEPLAST d.o.o. Prelog. Projekt završava 30. lipnja 2009.

Naši direktni korisnici, tj. osobe s intelektualnim teškoćama, svakodnevno izražavaju želju i potrebu za radom i uključenošću u svakodnevne aktivnosti. Ne žele izolaciju i nagnju ka osamostaljenju i normalizaciji života, naročito kroz skupinu za samozastupanje, koja već nekoliko godina djeluje u našoj udruzi. U njoj uče prepoznati svoja prava i načine njihove realizacije. Roditelji izražavaju želju da se nađe način kojim bi se omogućila adekvatna skrb za njihovog člana s intelektualnim teškoćama, pogotovo nakon završetka programa odgoja i obrazovanja, što je najčešće nakon 21. godine života.

Grad Čakovec i Županija, unatrag nekoliko godina, pismima podrške podržavaju naše inicijative i dugogodišnju programsku orientaciju.

U sklopu projekta provode se radno-kreativne aktivnosti, poput montaže kvačica za vješalice, izrade uporabne i ukrasne keramike, pa zdravstveno-rehabilitacijsko-rekreativne i socijalizacijske aktivnosti, briga oko ekogrunta (priprema zemljišta za sadnju, održavanje voćnjaka, cvijetnjaka, travnjaka) te proizvodnja ekohrane u Celinama. Za korisnike je osiguran topli obrok u Dnevnom centru, prijevoz u Dnevni centar za korisnike izvan Čakovca (prijevoz kombijem, javni prijevoz) te savjetodavno-stručna pomoć jednom tjedno, po dva sata u vlastitim ili hraniteljskim obiteljima.

Projektom se, kroz Dnevni centar, pruža izvaninstitucionalna skrb za odrasle osobe s intelektualnim teškoćama, u smislu socijalizacije, rehabilitacije, radno-proizvodnih aktivnosti, osposobljavanja za rad u otvorenoj privredi, odnosno za samostalan život i rad uz podršku. Obitelji korisnika su zadovoljnije i dobine su očekivanu podršku u brizi za svog člana s mentalnom retardacijom.

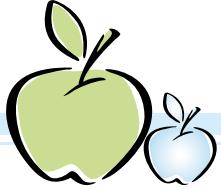
Od kraja 2003. godine u Prelogu, u sklopu Udruge djeluje i Klub »Duga« za djecu s teškoćama u razvoju i odrasle osobe s intelektualnim teškoćama te njihove obitelji, a radi uz podršku brojnih volontera i entuzijasta. Projekti koja Udruga provodi želi se poboljšati kvaliteta življenja odraslih osoba s intelektualnim teškoćama, prevenirati institucionalizacija i provesti deinstučionalizacija, osposobiti odrasle osobe za samostalniji život uz podršku, osposobiti osobe s lakšim stupnjem teškoća za zapošljavanje u zaštićenim uvjetima ili u otvorenim oblicima zapošljavanja, pomoći obiteljima i hraniteljima u skribi za njihovog člana te senzibilizirati lokalnu zajednicu za potrebe osoba s invaliditetom.

Očekujemo planirano sistemsko financiranje od strane nadležnog Ministarstva i daljnju sveobuhvatnu podršku lokalne zajednice.

**Jasenka Šalamon,
voditeljica Dnevnog centra**

Udruga za pomoći osobama s mentalnom retardacijom Međimurske županije jadranka.hranilovic@public.carnet.hr.

Modeli kreativne suradnje škole – obitelji – zajednice

Moderna vremena, brojni rizici današnjice, uloge iz kojih nastupaju nastavnici i roditelji želeći poručiti najbolje djeci i mladima, veoma su kompleksne te zahtijevaju promjene i prilagodbe. Procese otvaranja škole prema roditeljima te poticanje partnerstva škole, roditelja i zajednice Osnovna škola Poreč razvija već treću godinu. Osmišljavaju se vrijedni, cjelogodišnji mini-projekti razrednih odjeljenja u kojima sudjeluju djeca, nastavnici, roditelji i predstavnici zajednice u cilju poticanja zdravog rasta i razvoja djece i mladih.

Projekti su specifični, kreativni i otvoreni, osmišljeni prema potrebama djece i očekivanjima roditelja, a potiču povezivanja djece i najvažnijih odraslih u njihovu okruženju, u cilju uspostavljanja suradničkih odnosa i užajamnog povjerenja. U projekte škole uključuje se zajednica te tako pruža podršku svim inicijativama za zdravlje obitelji, prvenstveno kroz projekt Poreč – zdravi grad. Ove godine, tijekom mjeseca svibnja, realizirano je 29 projekata u isto toliko razrednih odjeljenja,

pri čemu su svi bili dojmljivi i pokazali kako se na razne načine može ostvarivati suradnja škole, roditelja i zajednice.

Koliko ovakvi projekti mogu biti posebni i zadovoljavati specifične interese djece pokazao je između ostalih 6.b razred i njihova razrednica Nevenka Mandić, prof. Projekt je osmišljen kao zajednički rad djece i roditelja na tekstu knjige »Lav, vještica i ormar« S. C. Lewisa, u malim grupama, u prostorima škole, u periodu od 19 do 23 sata, uz prigušena svjetla svjeća. Da bi ostvarili partnerski odnos sa svojom djecom i ravnopravno sudjelovali u zadacima, roditelji su pročitali navedenu knjigu ili pogledali film i tako odradili pripremu za temu koja je djeci uobičajena. U radnim skupinama roditelji i djeca su razgovarali, pregovarali, zajedno učili, oblikovali sadržaje, izmjenjivali dojmove te motivirano kreirali zanimljive završne prezentacije. Skupine su imale vrlo različite zadatke, poput ilustrirati scenu iz romana, objasniti insert iz filma i usporediti ga s knjigom, dramatizirati jednu scenu, pripremiti maske i scenski pribor, us-

porediti hrvatski i njemački prijevod romana, pratiti i prezentirati rad svih skupina. Sve se odvijalo navečer, kako bi djeca doživjela prostore škole u vrijeme kada je škola uobičajeno zatvorena. Atmosferu su obogatili svjećama i predano radili na svojim zadacima surađujući s roditeljima. U svakoj grupi djeca i roditelji su se izuzetno trudili i pokazali kako mogu kvalitetno zajedno provoditi vrijeme, radeći na istim sadržajima i zalažući se za isti projekt.

Završne prezentacije svih skupina realizirane su do 23 sata kako bi se djeci poslala poruka o zakonskoj regulativi prema kojoj su 23 sata granica do koje mogu boraviti izvan svojih kuća, naročito ako nisu u pratnji roditelja. Rad na projektu je pokazao da uistinu postoje različite mogućnosti za suradnju, projektno partnerstvo i kvalitetnu komunikaciju djece i odraslih u njihovim životima te da ih je potrebno poticati, njegovati i razvijati.

Nataša Basanić Čuš
fond-zdravi-grad@pu.htnet.hr

Uspješan 13. sajam zdravlja

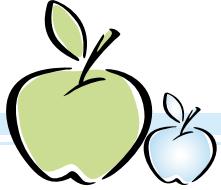
Od 24. do 26. travnja održan je u Vinkovcima trinaesti po redu Sajam zdravlja, u organizaciji Grada Vinkovaca, Vukovarsko-srijemske županije i Hrvatske mreže zdravih gradova. Partneri u organizaciji ovogodišnjeg sajma bili su Zadarska županija, Grad Zadar i Grad Biograd na Moru, a medijski pokrovitelji Vinkovačka televizija, Vinkovački list i Vinkovački radio. Sajam je održan pod pokroviteljstvom Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi Republike Hrvatske.

Sajam je otvoren održavanjem proširene svećane sjednice Poglavarstva i Vijeća Grada Vinkovaca, Vukovarsko-srijemske županije, Grada Zadra, Grada Biograda na Moru i Zadarske županije. Istodobno sa svečanošću otvaranja 13. sajma zdravlja održana je i svečanost otvaranja 3. festivala bibliobusa. Prvoga dana trajanja 13. sajma zdravlja održan je Forum zdravih gradova i županija u organizaciji Hrvatske mreže zdravih gradova. Mr. sc. Ljubica Labar i stručni suradnik Ivan Čupić predstavili su Biograd na Moru,

najmlađeg člana Hrvatske mreže zdravih gradova, a o cijelogodišnjoj kampanji Povezani zdravljenjem te o Ligi zdravih gradova i zdravih županija i njenim rezultatima, izvjestila je doc. dr. Selma Šogorić, nacionalna koordinatorica Hrvatske mreže zdravih gradova.

Tema je ovogodišnjeg Sajma zdravlja bilo nasilje, kao javnozdravstveni problem. O nasilju kao području javnozdravstvene problematike izvjestila je Franka Krajnović, prof., iz Zadarske županije, a o Zagrebačkoj strategiji jedinstvene politike za zaštitu od nasilja u obitelji od 2008. do 2010. godine i o djelatnostima Doma za djecu i odrasle žrtve obiteljskog nasilja »Duga – Zagreb« govorila je mr. sc. Željka Barić, ravnateljica doma. Mato Matić, dipl. soc. radnik i član Stručnog tima medijske kampanje primarne prevencije ovisnosti u Vukovarsko-srijemskoj županiji govorio je o projektu Razgovarajmo s djecom, protiv droge zajedno, a Vladislav Vujčić, prof., iz Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, područne službe Vinkovci,

o projektu »Snažniji kroz život«. Vrednovani stručni seminar Nasilje i zaštita mentalnog zdravlja, u organizaciji Agencije za odgoj i obrazovanje, Grada Vinkovaca, Vukovarsko-srijemske županije i HMZG pozabavio se pitanjima slobodnog vremena kao pedagoškog faktora prevencije nasilja, rizičnih i zaštitnih čimbenika zlostavljanja, bulinga – nasilja nad djecom i mladima i među mladima, problemom i dilemom tko tebe kamenom ti njega kruhom – da ili ne?, nasiljem, kaznom i pravdom te ulogom policije u zajednici i prevencijom nasilja. Predavači su bili prof. dr. Vlatko Previšić, Odsjek za pedagogiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Renata Čorić Špoljarić, prof. psihologije, Poliklinika za zaštitu djece grada Zagreba, Suzana Fabijanić, dr. med., specijalistica školske medicine, ZZJZ Sisačko-moslavačke županije, prof. dr. Vladimir Gruden, psihoterapeut, Klinika za psihološku medicinu KBC Zagreb i sudac Nikola Bešenski, zamjenik predsjednika Županijskog suda u Vukovaru.

U sklopu seminara održana je i prezentacija Dječjeg filmskog i videotvaralaštva u funkciji javnoga zdravstva, u organizaciji Hrvatskog filmskog saveza i Hrvatske mreže zdravih gradova. Prikazano je šest filmova koje su snimili učenici osnovnih škola Malešnica, Zagreb, Marije Jurić Zagorke, Zagreb, Janka Leskovara, Pregrada, Rudeš, Zagreb i Škole animiranog filma Čakovec, a govore o raznim javnozdravstvenim problemima kako ih vide i doživljavaju djeca od deset do četrnaest godina starosti.

O iskustvima iz prakse, a posebno o informacijskoj tehnologiji i nasilju u školama, primjeni protokola o postupanju u slučaju nasilja, prehrambenim navikama ili nasilju nad ljudskim organizmom, minama kao izvoru nasilja i prevenciji nasilja učenjem adolescenata socijalnim vještinama govorili su predstavnici institucija koje su suočene s raznim oblicima nasilja u svojem svakodnevnom djelovanju.

O nacionalnom i svežupanijskom prioritetu promicanja zdravlja Kardiovaskularno zdravlje u RH te istraživanjima i rezultatima Hrvatske zdravstvene ankete (HZA) za 2008. godinu izvjestili su prof. emeritus Silvije Vučetić i Aleksandar Džakula, dr. med., Škola narodnog zdravlja »Andrija Štampar«, Zagreb.

Vrednovani stručni seminar Trajno usavršavanje medicinskih sestara, u organizaciji Grada Vinkovaca, Vukovarsko-srijemske županije, Hrvatske mreže zdravih gradova i Hrvatske komore medicinskih sestara, podružnica Vinkovci, pozabavio se stresom u timskom radu, nasiljem na radnom mjestu i kako se obraniti, nasiljem u obitelji, nasiljem nad ženama, problemom zlostavljanog djeteta te nizom stručnih tema pod zajedničkim nazivom Kronične bolesti, fizioterapija, skrb o starim, nemoćnim

i invalidnim osobama i novotvorine, a među njima se raspravljalo posebno o smjernicama u liječenju rinosinusitisa, karijesu – najučestalijoj bolesti današnjice, malim dijabetičarima – velikim borcima, dijabetičkom ulkusu – dijabetičkom stopalu, ranoj rehabilitaciji nakon ugradnje kuka i koljena, zdravstveno njezi bolesnika sa shizofrenijom, tjelesnoj aktivnosti u starijoj životnoj dobi, novom obliku socijalne usluge za starije Zadrane – Halo, pomoći te rizičnim čimbenicima za nastanak karcinoma kolona i karcinoma dojke.

Na 13. sajmu zdravlja održan je i okrugli stol o etičkim izazovima javnog zdravstva u RH, koji su vodile doc. dr. Selma Šogorić i dr. sc. Ana Borovečki.

Forum invalida pozabavio se Nacionalnom strategijom za izjednačavanje mogućnosti osoba s invaliditetom od 2007. do 2015. godine, a posebno se govorilo i o temama poput znanjem i boljim vještinama do boljih socijalnih prilika, asistent u nastavi, projektu Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta i Grada Vinkovaca, odnosno osobnom asistentu, projektu Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, zatim o skribi o osobama s posebnim potrebama, radnoj terapiji u centru za rehabilitaciju Mala Terezija u Vinkovcima i mogućnostima da se boljom komunikacijom osiguraju bolja ljudska prava i solidarnost.

Održan je i vrednovani stručni seminar Terapijsko jahanje, u okviru kojeg se raspravljalo o organizaciji programa, tehničkim uvjetima i statističkim podacima o terapijskom jahanju u Hrvatskoj, zdravlju konja, fizioterapijskim učincima terapijskog jahanja odnosno učincima kod razvojnih problema te kod terapijskih bolesnika, govorilo se i o odabiru i školovanju terapijskih konja i redresuri, održana je Godišnja skupština Hrvatskog saveza za terapijsko jahanje, a prezentirana je i knjiga »Konjička industrija« te prvi hrvatski DVD o školi jahanja.

Na ovogodišnjem je Sajmu zdravlja održan i deveti okrugli stol o pokretnim knjižnicama, predavanja o organizaciji bibliobusne djelatnosti te edukaciji i stručnom osposobljavanju putujućih knjižara, bibliobusnoj službi Hrvatske u 2008. godini, pilot projektu kućne dostave knjižne građe invalidima i starijim osobama, a prigodno su obilježene 40. obljetnica bibliobusne službe Gradske knjižnice Rijeka, 30. godina bibliobusne službe u Koprivnici te je rekonstruirana povijest bibliobusne službe Međimurske županije.

U bogatom programu ovogodišnjeg Sajma

našla su se i predavanja o kulinarskoj baštini Slavonije i Baranje te bioško-dinamičkoj metodi u proizvodnji hrane i bioško-dinamičkoj prehrani, ali i vrednovani stručni seminar Šuma je zdravlje – pravilima do zdravlja, okrugli stol Drvo je prvo!, vrednovani stručni seminar za inženjere o energetskoj učinkovitosti u zgradarstvu, niskoenergetskoj arhitekturi, korištenju obnovljivih izvora energije u nestambenim zgradama, modelima upravljanja energetikom gradova i općina, društveno odgovornoj javnoj nabavi, uporabi drva i energetske učinkovitosti, proizvodnji energije iz biopasnina te korištenju finansijskih sredstava Fonda zaštite okoliša i energetske učinkovitosti u gospodarstvu.

Program 13. sajma zdravlja imao je i niz popratnih sadržaja, poput radionica o traženju posla i predstavljanju mogućem poslodavcu, teniskog turnira ili panoramskih letova s aerodroma Sopot. Posjetiteljima su ponuđena i mjerjenja krvnoga tlaka i šećera u krvi, planinarski izleti, modne revije i kulinarska natjecanja, pa je Sajam u potpunosti opravdao veliki trud i sredstva uložena u njegovu pripremu i održavanje.

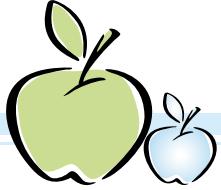
Duško Popović
popovicdj@yahoo.com

Urbanizam, turizam, zdravlje

Uzdanju Upravnog odjela za prostorno uređenje, gradnju i zaštitu okoliša Grada Vinkovaca objavljen je prvi broj časopisa Urbanizam, turizam, zdravlje, usmijerenog brojnim temama od interesa za ova tri segmenta zdravoga života. Časopis je objavljen u vrijeme održavanja 13. sajma zdravlja, krajem travnja 2009. godine, a na 44 stranice velikog formata u boji, donosi, između ostalog, intervju s gradonačelnikom Mladenom Karlićem, dr. med., niz informacija o sadržajima i programu Sajma zdravlja, zanimljivi tekst prof. dr. Aleksandra Durmana o Vinkovcima u svojem devetom tisućljeću, prilog Ivana Antonovića o uređenju glavnog dijela pješačke zone u Vinkovcima te stručni članak Mandice Sanković, dipl. ing. arh. o urbanom planiranju i zdravlju. Mr. sc. Vladimir Ćirić piše o turističkim potencijalima Vinkovaca, a našlo se mjesto i za isticanje statusa Vinkovaca u Ligi zdravih gradova i zdravih županija, u kojoj je osvojio zavidnu poziciju među finalistima. Objavljivanje novog časopisa valja pozdraviti kao značajan doprinos razvitku medijske scene okrenute javnozdravstvenim problemima, a posebno pitanjima odnosa urbanizma i turizma i zdravlja. Njegovi izdavači svakako računaju i na suradnju svih onih koje zanimaju ove teme i koji imaju nešto kvalitetno i zanimljivo reći o njima.

Duško Popović
popovicdj@yahoo.com

Dan zdravih gradova

Tradicionalno obilježavanje Dana zdravih gradova Hrvatska mreža zdravih gradova organizira 20. svibnja svake godine, a ove je godine Dan zdravih gradova obilježen pod sloganom »Svaki grad može postati ZDRAVI GRAD ukoliko je predan ideji zdravlja«.

Od 1986. godine, kada je pokrenut projekt Zdravi grad Europskog ureda Svjetske zdravstvene organizacije, počela je njegova primjena i kod nas, prvo u Zagrebu, a danas već u 35 gradova i 17 županija. Svi su objedinjeni u Hrvatskoj mreži zdravih gradova koja je osnovana 1992. godine. Projekt Zdravi grad afirmira holistički pristup i prirodu zdravlja, te potiče i razvija međuovisnost fizičke, duševne, socijalne i duhovne dimenzije zdravlja. Ishodišna je postavka projekta Zdravi grad da se zdravlje može postići zajedničkim naporima pojedinaca i skupina koje žive u gradu ili regiji, mjestu ili selu te zbog toga želi potaknuti aktivnije uključivanje što većeg broja građana u sve aktivnosti koje mogu imati utjecaj na njihovo osobno zdravlje i zdravlje zajednice u cjelini.

Dan zdravih gradova obilježava se od 2003. godine, a prava je prilika za gradske i županijske vlasti i projektne timove Zdravoga grada i Zdrave županije da pokažu što sve čine na unapređenju zdravlja građana. Dan

zdravih gradova je i prilika za brojne nevladine udruge, a posebno za volontere da se predstave programima, projektima i rezultatima.

Dan zdravih gradova obilježava se svake godine nizom različitih aktivnosti, prilagođenih mogućnostima, potrebama i interesima svakog Zdravog grada i Zdrave županije, a svima je zajedničko predstavljanje svojih programa unapređenja zdravlja i upoznavanje stanovnika i medija s brojnim i različitim sadržajima kojima se u okviru gradskih i županijskih projekata bave.

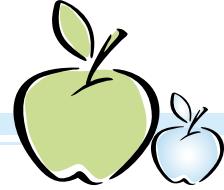
Tako je ove godine Primorsko-goranska županija održala okrugli stol o prijedlogu Protokola o postupanju kod zbrinjavanja starijih

psihički oboljelih osoba, koji je organizirala u suradnji sa zdravim gradovima sa svoga područja. Grad Rijeka obilježio je Dan zdravih gradova tematskom sjednicom Gradskog vijeća učenika, a Biograd na Moru, koji se od ovoga proljeća pridružio Hrvatskoj mreži zdravih gradova, sjednicom Povjerenstva za provedbu programa Biograd na Moru – zdravi grad.

Većina gradova i županija učlanjenih u Hrvatsku mrežu zdravih gradova održali su svoje posebne programe kojima su obilježili 20. svibnja, Dan zdravih gradova.

Duško Popović
popovicdj@yahoo.com

Volontiram jer volim

Dan zdravih gradova obilježen je u Splitu nizom aktivnosti 12. dana volonterskog rada koji se ove godine odvijaju pod geslom Volontiram jer volim.

Organizatori manifestacije 12. dani volonterskog rada bili su udruga MI i Volonterski centar Split. Službeno otvaranje, konferencijski i radni dio manifestacije, kao cjelodnevno događanje, održani su 22. svibnja u Gradskoj knjižnici Marka Marulića. Održan je okrugli stol o školskom volontiranju, na kojem je Udruga MoSt predstavila volonterske programe splitskih srednjih škola, a Volonterski centar Ancona iskustva razvoja školskog volontiranja u Italiji. Drugi je okrugli stol bio posvećen volonterskim centrima, kao poticaju razvoja volonterstva u lokalnoj zajednici. Hrvatska mreža volonterskih centara predstavila je standarde kvalitete za volonterske centre, Volonterski centar Ancona iskustva i dosege volonterskih centara u Italiji, a predstavljeni su i programi razvoja i inicijative razvoja volonterstva u regiji, od Sinja, Omiša i Šolte do Zadra i Dubrovnika. Skup je završen održavanjem foruma mladih volontera.

U Strossmayerovom parku Đardin održana je 23. svibnja humanitarna akcija Udruge za udrugu, s nizom štandova na kojima su pojedine udruge prikazale svoje aktivnosti i sadržaje. Tu su i prodavani neki od proizvoda pojedinih udruga, a sav je prikupljeni novac

ove godine predan kao finansijska potpora Udrizi roditelja Andeli za djecu s posebnim potrebama i djecu najteže tjelesne invalide, za nabavu didaktičkih pomagala za terapijski rad. U organizaciji Županijske lige protiv raka Split održana je od Matejuške do Đardina trka po motom »Da ti zdravlje mogu dati ja bi trka ne bi stajla«, a događanje je obogaćeno kulturno-zabavnim programom.

Na humanitarnoj akciji sudjelovao je i projekt Split – zdravi grad koji se predstavio vlastitim programima te prodavao majice s logom Ja volim svoj Split, pridruživši se tako akciji prikupljanja sredstava za Andele. Manifestaciju su podržali Grad Split i Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti.

U sklopu obilježavanja dvadeset godina djelovanja projekta Zdravi grad u Hrvatskoj, u cijelogodišnjoj aktivnosti nazvanoj Povezani zdravljenjem, Split je bio nositelj teme Razvoj zajednice i volonterstva. U Ligi zdravih gradova koja je tim povodom održana, Split je ušao u finale, među najbolje Zdrave gradove i osvojio drugo mjesto te pravo da idućih pet godina na svim prilazima gradu istakne ploču s natpisom Split – zdravi grad.

U povodu Dana zdravih gradova održana je i tradicionalna konferencija za medije na kojoj su izneseni brojni vrijedni i uspješni rezultati u provedbi projekta Split – zdravi grad. Naglašeno je kako su odabrani prioriteti Hrvatske mre-

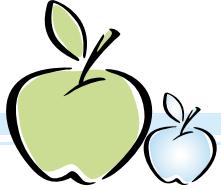
že zdravih gradova za iduće četverogodišnje razdoblje, a među njima su rješavanje problema koji su najveći teret lokalnim zajednicama, poput zdravlja obitelji, nezaposlenosti, razvoja gospodarstva, ekologije, urbanizma i stanovanja, slobodnog vremena djece i mladih, prevenkcije rizičnog ponašanja te razvoj volonterskog rada. Važni su zadaci i bolje horizontalno povezivanje struktura, poput jačanja suradnje gradskih i županijskih vlasti sa zavodima za javno zdravstvo i drugim institucijama te s nevladinim sektorom, ali i bolje vertikalno povezivanje i suradnja s nadležnim ministarstvima, Hrvatskim zavodom za javno zdravstvo i civilnim udrugama koje djeluju na nacionalnoj razini. Radit će se i na unapređenju prakse javnog zdravstva na lokalnoj i nacionalnoj razini, a posebno na izradi gradskih i županijskih slika zdravlja, brzoj razmjeni informacija i iskustava te sustavnom monitoringu i evaluaciji uspješnosti projekata. Pri tomu je jačanje značaja i uloge lokalnih zajednica u stvaranju nacionalne politike zdravlja od posebne, a možda i od presudne važnosti.

Vesna Zec

pročelnica Upravnog odjela za socijalnu skrb i zdravstvenu zaštitu Grada Splita
Vesna.Zec@split.hr

Duško Popović

popovicdj@yahoo.com

Učlanjeni u HMZG

Grad Nova Gradiška, prema popisu iz 2001. godine, broji 15.833 stanovnika i spada među manje gradove. Lokalna zajednica prepoznaла je projekt Zdravi grad kao novu, inspirativnu i kreativnu mogućnost za realizaciju unapređenja zdravlja građana i podizanje kvalitete života obitelji u zajednici i odlučila ga kontinuirano podupirati. Gradsko poglavarstvo Grada Nove Gradiške donijelo je na sjednici održanoj 17. ožujka 2009. godine Odluku o pristupanju Grada Nove Gradiške Hrvatskoj mreži zdravih gradova. To je samo logičan nastavak kontinuiranih aktivnosti koje se provode proteklih nekoliko godina, s naimjerom da se život svim žiteljima učini što ugodnijim i pristupačnijim. Tradicija brige o zdravlju građana u Novoj Gradiški stara je više od 160 godina, od kada je počela raditi bolnica. U svrhu provođenja mjera poticanja populacijske politike, grad niz godina daje potporu iz

svoga Proračuna za svako novorođeno dijete, te pomaže obiteljima sa šest i više djece. Provedena ispitivanja potreba građana pokazala su njihovu veliku potrebu za psihosocijalnom pomoći pri prevladavanju post-ratnih trauma i posljedica loše gospodarske situacije. Građani Nove Gradiške žive i rade u okruženju male zajednice koju karakterizira intenzivna izloženost stresu. Doseđivanje i miješanje stanovništva donijelo je brojne, kako pozitivne, tako i negativne trendove (nasilje, agresija, osamljenost, ovisnosti). Stoga je vrijednost projekta Zdravi grad u našoj zajednici prepoznata u području zadovoljavanja prioritetnih potreba građana, te poticanja aktivnog uključivanja građana u inicijative i programe za podizanje kvalitete života u zajednici, a ujedno i kao mogućnost za kvalitetnu komunikaciju i suradnju s udružinama, ustanovama i nevladinim sektorom. Projekt Nova Gradiška – zdravi grad inicijalno su građani koji su prepoznali europsku

planetarnu ideju zdravlja, za koju su se sustavno zalagali i prenijeli ju i obrazložili čelnici Grada. Glavna pokretačka snaga novogradniškog projekta Zdravi grad bili su i ostali ljudi. Uz profesionalne djelatnike gradske uprave programe će realizirati desetak stalnih stručnih suradnika i dvadeset mlađih i odraslih volontera, odnosno aktivnih građana koji će sudjelovati u realizaciji i razvoju projekta.

Projekt Nova Gradiška – zdravi grad, kao i programe koji se u okviru projekta realiziraju, finansijski će podupirati grad, ali pri tome će tražiti i pomoći šire zajednice. Djelatnici Grada raditi će na programima Projekta Zdravi grad, a pored toga Grad Nova Gradiška će osigurati i održavati prostore u kojima će se realizirati projekt, financirati edukacije i prema prihvaćenom planu i programu osigurati sredstva za rad stručnih suradnika. Za financiranje pojedinih programa dio sredstava će osigurati Brodsko-posavska županija i nadležna mi-

nistarstva. Također, dio sredstava osigurati će se dobrovoljnim prilozima građana, te drugim osmišljenim prigodnim aktivnostima (kao npr. humanitarne akcije za oboljele). U okviru projekta Nova Gradiška – zdravi grad veliku će pažnju pokloniti radu s ovisnicima o opojnim drogama. Suočavajući se s pojavnosti i problemom ovisnosti, Grad je 2007. godine oformio Savjetovalište za prevenciju ovisnosti i Koordinacijsko tijelo za suzbijanje zloupotrebe droga. Razvijajući programe skrbi o ovisnicima, kao i mehanizme epidemiološkog praćenja javnosti ovisnosti, ovaj program možemo smatrati već afirmiranim u gradu, a pokazuje kako se u lokalnoj zajednici, vlastitim snagama može razviti kvalitetna razina skrbi o takvim javnozdravstvenim problemima kao što su ovisnosti. Važno je istaći i rad udruga građana kojima Grad Nova Gradiška novčano pomaže te na taj način potiče i realizira programe za unapređenje psihosocijalne komponente zdravlja građana i podizanje kvalitete života obitelji u zajednici. Koristeći vlastite resurse (prostor, stručne kadrove, opremu, finansijska sredstva), uz pomoć šire zajednice, već dugi niz godina uspješno se provode pojedini projekti. Udruga slijepih i slabovidnih osoba, uz pomoć Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa, provela je Projekt »Mala škola znanja i vještina«. Osim toga, ova Udruga je uz pomoć Grada i Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti provela projekte »Veseli trenuci« i »Veseli trenuci/Veselo dijete«. Sva tri projekta vezana su uz razvitak kreativnih mogućnosti djece s posebnim potrebama. U realizaciji

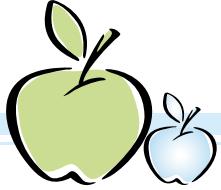
programa koji bi bili sastavni dio projekta Nova Gradiška – zdravi grad, treba istaći djelovanje udruge »Prevencija« – stručne udruge za prevenciju socijalnopatološkog ponašanja mladih. Uz pomoć Grada i Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti tijekom 2008. godine

Udruga je uspješno provela tri projekta, »Novogradinski klub mladih«, »Zabava u slobodno vrijeme« i »Stavovima do uspjeha«. Cilj projekata je mladima osigurati neformalne edukativne i odgojne sadržaje putem radionica, koje se sadržajno razlikuju u svakom novom projektu.

Udruga volontera Nova Gradiška posvetila se brizi o starijim i nemoćnim osobama, koju je počela provoditi 2008. godine. U tu svrhu uspješno je završena edukacija sedam volontera koji redovito obilaze starije i ne-pokretne osobe. Osim toga, Grad i Udruga volontera uz potporu Obiteljskog centra vode stalnu brigu o obiteljima s više djece. Projekti zaštite okoliša Grad Nova Gradiška provodi u suradnji s Turističkom zajednicom Grada Nove Gradiške, Gradskim muzejom Nova Gradiška, Hrvatskim šumama, Hrvatskim vodama, osnovnim i srednjim školama i Ekološkom udrugom »Izvor«. Svake godine Ekološka udruga »Izvor« uspješno provodi akciju uništavanja ambrozije na području Grada Nove Gradiške, čisti vodotok potoka Šumetlice i područje gradske obilaznice, uređuje biciklističke staze i provodi projekt informatičko-ekološke edukacije starijih građana. Na temelju navedenih aktivnosti uvjereni smo da Grad Nova Gradiška može uspješno provoditi projekt Zdravi grad.

**Mr. sc. Goran Bašić
Marija Karlović-Subić, prof.
info@novagradiska.hr**

Plesati je zdravo

Prema nekim teorijama, ples je nastao kao psihofizička potreba čovjeka za izražavanjem emocija i htjenja kroz pokret. Razvoj plesa uvjetovan je različitim utjecajima, od geografskog položaja do klimatoloških, gospodarskih i političkih prilika. Od prvobitne magijske i obredne egzistencije, uloga plesa danas je ponajprije društvena i sociološka. Dugogodišnja praksa organiziranog plesanja, naročito mlađih populacija, ukazuje na sve značajniju ulogu plesa u pedagoškom, a naročito u zdravstvenom smislu. Upravo na osnovi tih spoznaja nastala su dva originalna projekta koja su tijekom svibnja ove godine realizirana u Zaboku.

Istaknuti folklorni koreograf iz Zagreba Goran Knežević, 2007. godine osmislio je projekt Hrvatsko salonsko kolo. Zabočki maturanti su projekt i sve njegove značajke prepoznali, pa su posljednjeg dana svoga srednjoškolskoga obrazovanja na središnjem zabočkom trgu izveli Hrvatsko salonsko kolo.

Točno u podne, 15. svibnja, na Trgu Ksavera Šandora Gjalskog, 360 zabočkih maturanata iz sve tri srednje škole, sad već tradicionalno, izveli su Hrvatsko salonsko kolo. Njima su se pridružili članovi folklornog ansambla KUD-a Zabok s originalnom ko-

reografijom tog plesa u kostimima ilirskog doba. U centru Zaboka koncentrirala se ogromna količina pozitivne energije i emocija. Takvo zajedništvo mlađih ljudi na dan koji za mnoge predstavlja veliku prekretnicu u životu, moglo se osjetiti samo u jedinstvenom kolu.

Maturante su plesu podučavali profesori TZK, koji su prethodno prošli edukaciju koju je vodila Senka Jurina, voditeljica folklornog ansambla KUD-a Zabok, a organizirala i financirala Krapinsko-zagorska županija.

Zadovoljstvo, pa čak i oduševljenje na licima maturanata nakon uspješno izvedenog plesa, koji je nastao još davne 1842. godine i za koji se smatra da nikako ne pripada interesnoj sferi današnje mladeži, potaknuli su na pokretanje drugog projekta plesnog sadržaja za osnovnoškolce.

Na temelju vlastitih istraživanja, znanstvenih dostignuća na području etnokoreologije i iskustva u radu s folklornim skupinama, Senka Jurina osmisnila je projekt Cunge, cunge, cungeraj – folklor našeg zavičaja. Ciljevi projekta su poticanje djece na veću tjelesnu aktivnost, razvijanje koordinacije tijela i osjećaja za ritam, socijalizacija, jačanje zajedništva i samopouzdanja kroz narodni ples, a ujedno i upoznavanje

tradicije svojeg zavičaja. Odabran je osam različitih zagorskih narodnih plesova primjerenoj dobi učenika svakog pojedinog razreda. Tijekom tri mjeseca na satovima tjelesno-zdravstvene kulture i satovima razrednika, uz stručnu pomoć autrice projekta i članova KUD-a Zabok, djeca su uvježbavala svoje plesove.

Velika prezentacija održana je 8. svibnja 2009. godine na Trgu svete Jelene, ispred crkve u Zaboku, na način da su naučeno plesali najprije svi učenici prvih razreda, pa svi učenici drugih razreda i tako svi do osmog razreda. Bio je to vrlo dojmljiv, prekrasan doživljaj, kako za organizatore, tako i za same sudionike projekta, za brojne građane, a osobito za preponosne roditelje. U projektu je sudjelovalo oko 800 osnovnoškolaca, 40 nastavnika i 12 članova KUD-a Zabok. Nakon završetka prezentacije radost i razdražanost isijavali su iz malih plesača, a organizatore, Kud Zabok i Osnovnu školu K. Š. Gjalskog, potaknuto da se projekt nastavi provoditi i idućih godina, a da se u projekt uključi i dječji vrtić.

Oba projekta održana su u svibnju, mjesecu Grada Zaboka uz čiju potporu su i realizirani.

Senka Jurina

voditeljica folklornog ansambla KUD-a Zabok
senka.jurina@kr.htnet.hr

Mladi i alkohol

Radionice »Mladi i rano pijenje alkohola« pokrenute su 2006. kao posljedica provođenja projekta »Rukovođenje i upravljanje za zdravlje – Zdrave županije«. Kroz izradu strateških dokumenata za zdravlje, trinaest županija u Hrvatskoj prepoznalo je pijenje u mladim kao jedan od vodećih javnozdravstvenih prioriteta.

Prva radionica održana je u srpnju 2006. godine, u okviru 13. motovunske ljetne škole unapređenja zdravlja, a pod vodstvom mentorskog tima sa Škole narodnog zdravlja »Andrija Štampar« koji su sačinjavali prof. dr. Silvije Vuletić, doc. dr. Selma Šogorić i Tea Vukušić Rukavina, dr. med. Timu se 2008. godine pridružila Adriana Andrić, dr. med. iz Suportivnog centra Hrvatske mreže zdravih gradova.

Kontinuitet radionica održan je do danas, pri čemu se godišnje održe tri do četiri radionice od kojih jedna u Motovunu, a ostale u Školi narodnog zdravlja. Tako su ove godine održane dvije radionice (u siječnju i travnju), a treća će biti održana u okviru 16. motovunske ljetne škole. Informacije i materijali o provedenim i planiranim aktivnostima mogu se dobiti od

voditelja radionice, a dostupne su i u Motovunskim glasnicima broj 55 iz 2006., broj 65 iz 2007. i broj 74 iz 2008. te zapisnicima s pojedinim radionicama.

Osnovni pristup koji se koristi u analizi problema i planiranju intervencije je kvalitativno-naturalistički. Za razliku od kvantitativne metodologije koja je prvenstveno analitička i brojčana, kvalitativna traži smisao i značenje neke pojave, pristup je sintetički, a osnovni supstrat je napisani tekst (esej). »Kvalitativno« znači da rezultate istraživanja izražavamo riječima i snagom napisanog teksta, dok »naturalističko« znači istraživanje pojave u prirodnim uvjetima. Ciljevi istraživanja putem kvalitativno-naturalističkog pristupa jesu prepoznati obrasci poнаšanja mladih vezane uz alkohol, prepoznati moguće intervencije te ih implementirati s ciljem odgađanja ranog pijenja mladih i smanjenja broja mladih koji konzumiraju alkohol.

Na županijskoj razini takvo su istraživanje provede Dubrovačko-neretvanska, Međimurska i Istarska županija.

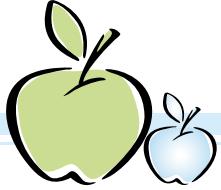
Hrvatska je jedna od 35 europskih zemalja u kojima je 1995., 1999., 2003. te 2007. prove-

deno ESPAD istraživanje (Europsko istraživanje u školama o pušenju, pijenju i uzimanju droga). Tijekom 2007. u Hrvatskoj je ispitano više od 6000 učenika prvih i drugih razreda srednje škole koji su napunili 16 godina. Istraživanje je orijentirano na učestalost pijenja alkoholnih pića, pojavu opijanja, vrste konzumiranih alkoholnih pića te dostupnost, stavove i posljedice pijenja, kao i na kretanje navika pijenja alkohola među učenicima u razdoblju od 1995. do 2007. godine. Rezultati pokazuju trend povećanja konzumacije alkoholnih pića prelaskom iz prvog u drugi razred u oba spola te da dječaci piju više i češće u odnosu na djevojčice. Velika većina mladih smatra da je lako nabaviti alkoholno piće, te gotovo polovica dječaka navedene dobi kupuje alkohol usprkos zakonskoj zabrani prodaje mlađima od 18 godina. U periodu od 1995. do 2007. uočeno je rizično povećanje pojave pijenja alkohola kod hrvatskih srednjoškolaca, porast ekscesivnog pijenja i opijanja kod oba spola te je gotovo udvostručena učestalost pijenja alkohola kod djevojčica.

Osim usvajanja i razvijanja kvalitativno-naturalističkog pristupa u istraživanju i rješavanju problema ranog pijenja mladih, cilj je organizatora sudionicima pružiti informacije o uspješnim intervencijama koje se provode kako u Hrvatskoj, tako i u svijetu. Tako na svakoj od radionica nekoliko naših sudionika ostalim kolegama prikaže intervencije i programe u čijoj provedbi sudjeluje u vlastitoj županiji te kroz razgovor i raspravu dolazi do razmjene vrijednih iskustava i saznanja. Sudionici su imali priliku saznati više o različitim preventivnim aktivnostima koje se provode u Primorsko-goranskoj, Međimurskoj i Krapinsko-zagorskoj županiji. Od korisnih svjetskih iskustava upoznati su s priručnicima, smjernicama i intervencijama koje razvijaju Svjetska zdravstvena organizacija, britanski NICE (National Institute for Health and Clinical Excellence), američki CDC (Centers for Disease Control and Prevention) te s analizama koje provodi međunarodni Cochrane Collaboration.

Sudionici radionica su uglavnom predstavnici županijskih zavoda za javno zdravstvo te gradskih i županijskih upravnih odjela za zdravstvo. Međutim, u radionicama sudjeluju i pozvani su svi zainteresirani koji se u svome svakodnevnom radu u većoj ili manjoj mjeri susreću s problemom pijenja u mladih te imaju volje i interesa baviti se navedenom temom. Tako smo, primjerice, na posljednjoj radionici susretljivošću novinara Duška Popovića ugostili učenice i voditeljicu medijske skupine Osnovne škole Marije Jurić Zagorke iz Zagreba te smo imali prilike poslušati njihovu radijsku emisiju pod nazivom »Budi cool, ostani čist«.

Adriana Andrić, dr. med.
adriana.andric@gmail.com

4. dvogodišnja konferencija Programa za održivi razvoj javnozdravstvenog menadžmenta (SMDP) Odjela za Globalno zdravlje Centra za kontrolu i prevenciju bolesti iz Atlante, SAD

Ucavtatu je od 25. do 29. svibnja 2008. godine održana 4. dvogodišnja konferencija Programa za održivi razvoj javnozdravstvenog menadžmenta (SMDP) pod nazivom »Globalna konferencija o jačanju kapaciteta za javnozdravstveni menadžment» u organizaciji SMDP programa Ureda za globalno zdravlje Centra za kontrolu i prevenciju bolesti (Atlanta, SAD) i Škole narodnog zdravlja »Andrija Štampar«, Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Konferencija je okupila dvjestotinjak javnozdravstvenih stručnjaka iz više od trideset zemalja, a činjenica da smo na temelju dugogodišnje suradnje sa SMDP programom putem projekta Zdrave županije dobili domaćinstvo ovog događaja uvelike govori o ugledu našeg projekta u internacionalnom okruženju. Sudionicima konferencije prezentirana

su uvodna predavanja vodećih međunarodnih stručnjaka na temu javnozdravstvenog menadžmenta. Održane su radionice s ciljem stjecanja novih vještina (suradnja, pregovaranje, socijalni marketing), sastanci na regionalnim razinama u svrhu umrežavanja i unapređenja suradnje te prikazani primjeri iz prakse projektnog menadžmenta. Na kraju Konferencije dodijeljene su nagrade SMDP programa najboljim projektima među kojima je i naš, tim za zdravlje Međimurske županije, nagrađen za najbolji primjenjeni projekt »Unapređenje tjelesne aktivnosti stanovnika Međimurske županije«. Time se ponovio uspjeh projekata proizašlih iz programa Zdrave županije koji od 2004. godine osvajaju nagrade na konferencijama SMDP programa. Tako je 2004. godine na 2. dvogodišnjoj konferenciji u Hanoju, Vijetnam, tim Istarske županije do-

bio nagradu za najbolji primijenjeni projekt za »Plan za zdravlje građana Istarske županije«, 2006. godine na 3. dvogodišnjoj konferenciji u Cape Townu, Južnoafrička Republika, istu je nagradu dobio Istarski projekt »Jedinica za karcinom dojke: Skraćenje trajanja dijagnostičke procedure žena s karcinom dojke u Istri« dok je Programu »Rukovođenje i upravljanje za zdravlje – Zdrave županije« (S. Šogorić, T. Vukušić Rukavina, O. Brborović, A. Džakula, S. Grozić-Živolić) na istoj konferenciji uručena Nagrada za izvrsnost (Management Training Program Excellence Award 2006.).

Tea Vukušić- Rukavina
tvukusic@snz.hr

Selma Šogorić
ssogoric@snt.hr

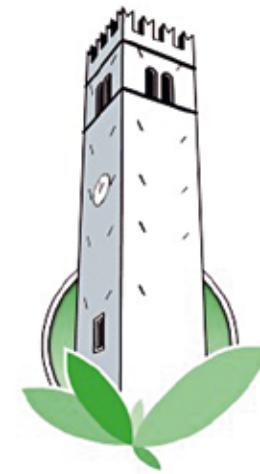
Motovunska ljetna škola unapređenja zdravlja

Motovunska ljetna škola unapređenja zdravlja mjesto je susretanja ljudi koji rade na unapređenju zdravlja na lokalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini. Škola omogućava pozivanja akademске zajednice s osobama koje praktično rade na unapređenju zdravlja i omogućuje im razmjenu znanja, vještina, iskustava i ideja, poštujući vrijednosti koje obje strane unose u proces.

Motovunska škola je istovremeno i škola nade koja okuplja one koji žele djelovati ili već djeluju na unapređenju zdravlja i kvalitete življenja, osobnog i drugih članova zajednice, koji poštuju ljudska prava i mogu pokazati da u suvremenoj Europi još uvijek postoji nada.

Škola je otvorena za sve vrste događanja, od produktivnih, poput stvaranja novih vrijednosti do reproduktivnih, poput prijenosa znanja, a sastoji se od tečajeva, konferencija, ad hoc susreta ekspertnih grupa, radionica za stjecanje novih vještina, terenskih posjeta, smotri i festivala te drugih interaktivnih događanja, često u suradnji s lokalnom zajednicom.

Cilj Motovunske ljetne škole unapređenja zdravlja je razvitak edukacijskog i komunikacijskog centra pokreta za unapređenje zdravlja, s posebnim naglaskom na međunarodnu suradnju, raznolikost disciplina i kvalitetan rad.

motovunska ljetna
škola unapređenja zdravlja

Program Motovunske ljetne škole unapređenja zdravlja 25. lipnja – 8. srpnja 2009.

31

25. – 28. lipnja

Grožnjan

Mediji i zdravlje

Tečaj: Reforma zdravstva u doba krize

28. lipnja – 3. srpnja

Motovun

Zdravlje i zdravstvena politika

Program A: Zdravi gradovi i županije

Radionica: Kako se uspješno kroz medije predstaviti javnosti

Program B: Zdravi gradovi i županije

Konferencija: Koliko smo uspješni s programima ranog otkrivanja raka dojke?

Program C: Susret Dječje filmsko i video-stvaralaštvo u funkciji javnoga zdravstva

Program D: Radionica Mladi i alkohol – kvalitativno istraživanje

30. lipnja – 1. srpnja

Motovun

Javnozdravstveni izazovi

Tečaj: Epidemiologija u izvanrednim stanjima – izvanredna stanja u javnom zdravstvu

16. MOTOVUNSKA LJETNA ŠKOLA UNAPREĐENJA ZDRAVLJA

motovunska ljetna
škola unapređenja zdravlja

Motovun, 25. lipnja – 8. srpnja 2009.

Organizatori:

2. – 3. srpnja

Motovun

Zdravstveni sustav

Tečaj: Savjet za zdravje – organizacija, način rada i značenje za sustav

2. – 4. srpnja

Labin

Škole demokracije, Vijeća mladih

Tečaj: Škole demokracije, Vijeća mladih

4. – 5. srpnja

Motovun

Kako promicati zdravlje na radnom mjestu (program A)

Tečaj: BCA Hrvatska – osnaživanje sustava zaštite zdravlja radnika

6. – 8. srpnja

Motovun

Kako promicati zdravlje na radnom mjestu (program B)

Tečaj: Zdrave radne organizacije

HRVATSKA MREŽA ZDRAVIH GRADOVA

Epoha zdravlja

Glasilo Hrvatske mreže zdravih gradova

Izdaje

Hrvatska mreža zdravih gradova

Predsjednik HMZG

Prof. dr. Slobodan Lang
slobodan.lang@hzjz.hr

Glavna urednica

Doc. dr. sc. Selma Šogorić ssogoric@snz.hr

Odgovorni urednik

Duško Popović popovicdj@yahoo.com

Tajnica redakcije

Adriana Andrić, dr. med. adriana.andric@gmail.com

Grafičko oblikovanje

Ivan Gluhak, dipl. ing. ivan.gluhak@vjesnik.hr

Redakcija: Škola narodnog zdravlja

»Andrija Štampar«, Rockfellerova 4, 10000 Zagreb, telefon 4566 996 telefax 4590 275

List izlazi periodično. Rukopise i fotografije ne vracamo. Glasilo je otvoreno za suradnju. Prilozi se ne honoriraju.

Priprema i tisk

VJESNIK d.d.

Naklada 10.000 primjeraka